

Situació

Servei d'Estudis Econòmics

Març 2006

Espanya, lleu moderació
Creixement a Catalunya, ancorat al 3%
Catalunya i el repte de la indústria

Index

Data de tancament: 24 de febrer de 2006

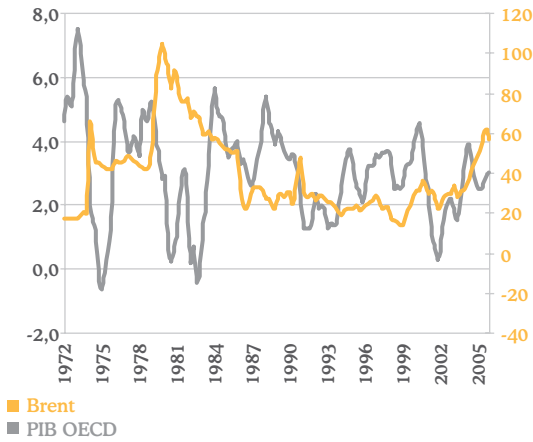
1	Context internacional	2
2	Economia espanyola	5
3	Economia catalana	7
	Requadre: "Resultats de la Comptabilitat Regional de Espanya base 2000: poques novetats per a Catalunya"	13
4	Indústria d'Automoció a Catalunya: quan la globalització és deslocalització	14
5	El Sector Tèxtil català: present i futur d'una indústria tradicional	19

Han elaborat aquesta publicació:

Manuel Balmaseda	34 91 374 33 31	m.balmased@grupobbva.com
Julián Cubero	34 91 537 36 72	jcubero@grupobbva.com
Silvia Holgado	34 93 891 51 43	silvia.holgado@grupobbva.com
José Félix Izquierdo	34 91 374 42 00	jfelix.izquierd@grupobbva.com
Elena Nieto	34 91 537 37 76	enieto@grupobbva.com
Edita Pereira	34 91 537 76 13	edita.pereira@grupobbva.com

Gràfic 1.1.

Preu real del petroli i creixement del PIB a la OCDE

Font: OECD i Datastream

Quadre 1.1. Creixement interanual

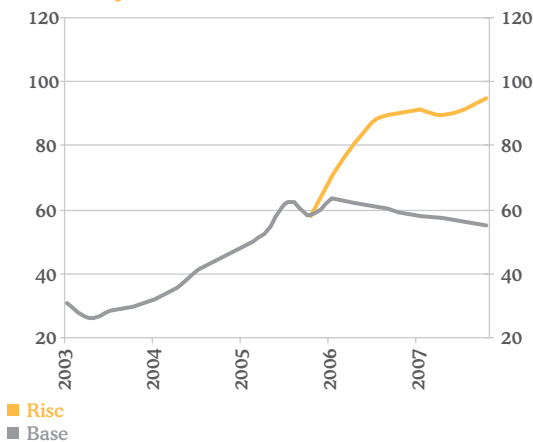
	2004	2005	2006
EE.UU.	4,2	3,5	3,3
UEM	1,8	1,3	2,0
Japó	2,3	2,8	3,0
Xina	10,1	9,9	9,0

Font: FMI i BBVA

Gràfic 1.2.

Preu del petroli i previsions

En dòlars per barril

Font: Datastream i BBVA

1 Context internacional

Dinamisme de l'activitat, tot i el petroli

El petroli torna a ser un dels principals protagonistes de l'escenari econòmic. Durant l'any 2005, l'economia mundial va mantenir un bon ritme de creixement malgrat l'augment del preu del cru i, previsiblement, l'any 2006 continuarà consolidant la fase de creixement, encara que existiran riscos a la baixa, especialment si la reactivació del programa d'enriquiment d'urani a Iran continua i es genera finalment un embargament de la producció de cru. Si el conflicte es modera, com s'espera a l'escenari base, tot i que el preu del petroli es tensionaria al llarg del primer semestre de l'any, incorporant una prima de risc, podria reduir-se en el segon semestre. En conjunt, el preu promig del petroli al 2006 seria de 61 dòlars, després dels 55 de l'any anterior i assoliria un promig de 57 dòlars al 2007.

Tot i aquests riscos a la baixa sobre el creixement, l'any 2006 ha començat amb un bon to en els indicadors d'expectatives i especialment amb la perspectiva de què, malgrat que el creixement pot moderar-se una mica als EUA, altres economies continuaran creixent o prendran el relleu. En el primer cas es troba el sud-est asiàtic i, particularment, la Xina, que acaba de revisar a l'alça el seu creixement i seguirà mostrant taxes properes al promig dels darrers anys. En el segon cas està Europa, on tot apunta envers una recuperació de la demanda interna que facilitarà un creixement lleugerament per damunt del potencial.

En conjunt, el creixement mundial serà similar al del 2005, però amb una composició quelcom diferent. Els Estats Units continuaran mantenint una taxa de creixement pròxim al seu potencial, però menor que al 2005. El sector immobiliari està donant mostres de moderació com conseqüència de l'augment dels tipus d'interès en aquesta economia. Aquesta moderació portarà associada un menor creixement de la despesa de les famílies i de la inversió, el que, afegit a una aportació del sector exterior lleugerament més favorable, es traduirà en un creixement del 3,3% al 2006. En aquest context, és previsible que la Reserva Federal mantingui com a prioritat el control de les expectatives d'inflació, situant els tipus d'interès a curt termini en nivells del 4,75% en el primer trimestre de 2006, i inclús, amb probabilitat d'assolir el 5% en el segon trimestre. En aquests nivells, podria aturar-se el procés de pujades de tipus que va començar al juny del 2004.

Un context internacional favorable i una divisa que ha frenat durant el 2005 la seva apreciació amb el dòlar, han permès millorar les perspectives per a la Unió Econòmica i Monetària. La confiança ha començat a repuntar de forma significativa, especialment a Alemanya, el que permet esperar una recuperació de l'activitat fins a taxes del 2% al 2006, després de créixer un 1,3% al 2005. No obstant, persisteixen alguns dubtes. La incertesa que envolta el creixement, en un context de limitades tensions inflacionistes, determinarà que les pujades de tipus d'interès a curt termini siguin relativament moderades durant l'any 2006. Previsiblement, els tipus oficials es situaran al 3% en finalitzar l'any.

En definitiva, l'ajust a l'alça de les polítiques monetàries fins a posicions més neutrals, s'està realitzant en un entorn en què el deteriorament de les expectatives d'inflació és molt limitat. Això porta a pensar que el màxim dels tipus oficials en aquest cicle expansiu serà probablement menor que el cicle anterior, el que ahora limita la possibilitat que les pujades de tipus acabin provocant un ajust significatiu de les economies.

Globalització, diversificació financera i divises

Un dels elements més destacats del comportament dels mercats financers és l'aprofundiment i diversificació dels fluxos de capital. Això, juntament amb la reducció de les primes de risc, està contribuint a reduir les rendibilitats dels instruments de deute a llarg termini. Per això, una de les qüestions claus per al futur és el manteniment d'aquests factors. Encara que en el terreny de les primes de risc és difícil anticipar ajustaments, la tendència a la reducció de la volatilitat nominal i real de les economies no sembla que vagi a trencar-se en el curt termini, i la credibilitat de la política monetària no hauria d'estar compromesa. En relació a la globalització i diversificació dels fluxos de capital, no es preveu que es produeixi una inflexió en el seu comportament. Per tant, en aquest context, cal esperar que les rendibilitats a llarg termini es mantinguin en nivells baixos. En particular, la corba de deute a EEUU podria mantenir-se pràcticament plana, amb tipus a 10 anys que acabarien l'any 2006 en nivells del 4,8%. En la UEM, la rendibilitat del 10 anys podria situar-se en el 3,7-3,8% al finalitzar 2006. Això implica que seguirà havent un diferencial positiu entre els EEUU i la UEM, tot i que una mica menor als nivells actuals.

Encara amb menor incidència que en 2005, el diferencial de tipus d'interès seguirà sent un factor de suport per al dòlar, a pesar de l'elevat dèficit per compte corrent de l'economia nord-americana. No obstant això, és menys probable que aquesta moneda trobi factors addicionals d'impuls. En aquest sentit, s'ha de destacar que els nivells màxims del dòlar assolits a finals dels noranta, van estar acompanyats, des del punt de vista dels fluxos de capital, d'un notable dinamisme de la inversió estrangera directa cap a EEUU, que ara no s'està observant. Malgrat que aquesta economia manté diferencials positius de productivitat amb altres àrees, no es percep en aquests moments que hi hagi un sector que pugui liderar un procés d'inversió similar al que va tenir lloc a la fi dels anys noranta, vinculat al comportament de la tecnologia. En conseqüència, sense grans impulsos per als pròxims dos anys, amb un suport en els diferencials de tipus i amb riscos que en algun moment torni a ponderar el dèficit corrent en la cotització de la divisa, el dòlar es mourà en un rang amb l'euro que podria situar-se en 1,2-1,25 en 2006, amb un biaix cap a l'apreciació del dòlar en el primer semestre.

UEM

Europa, la clau està en el consum

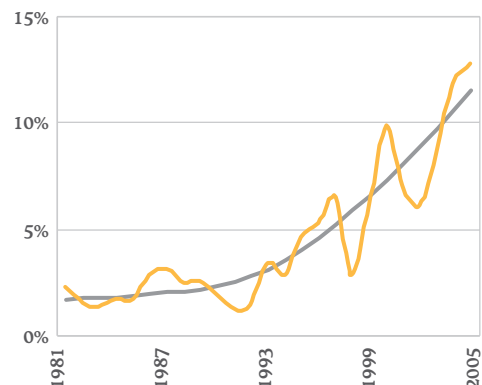
Les darreres dades de la UEM apunten a una consolidació de la recuperació. És cert que després del fort creixement del tercer trimestre, l'economia europea es va desaccelerar en el quart, afectada en part per un descens de la demanda externa, però la tendència de recuperació es manté. Així, de la millora generalitzada dels indicadors avançats, basats en bona part en enquestes d'expectatives, es desprèn que el creixement tornarà en la primera meitat de l'any a taxes entorn del potencial.

A la vista de les bones perspectives de creixement mundial i europeu, les empreses semblen estar aprofitant la seva sanejada situació financera interna i les favorables condicions financeres per a escometre més plans d'inversió. Els indicadors d'ocupació també estan millorant, fins i tot en el sector industrial, el que permet confiar en la recuperació del consum privat, l'última peça per a la sostenibilitat de la recuperació. Tot això es reflecteix en l'indicador d'activitat IA-BBVA-UEM. L'indicador mostra el repunt de la situació cíclica, i es situa en màxims des d'agost

Gràfic 1.3.

Fluxes de capitals

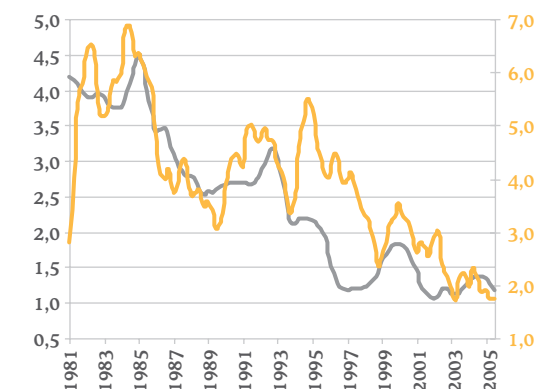
(En percentatge del PIB mundial)

Font: FMI

Gràfic 1.4.

OECD: Volat. d' inflació i tipus 10a real

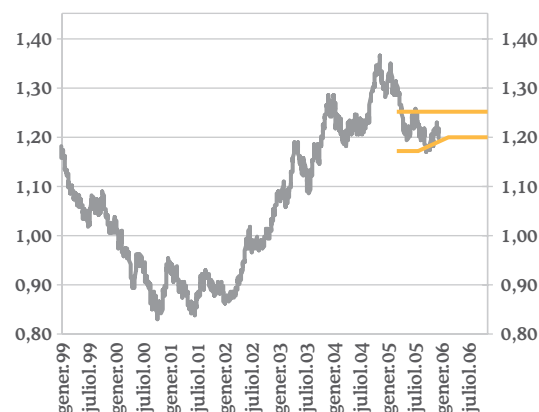

■ Tipus 10a real
■ Volatilitat

Font: OECD i BBVA

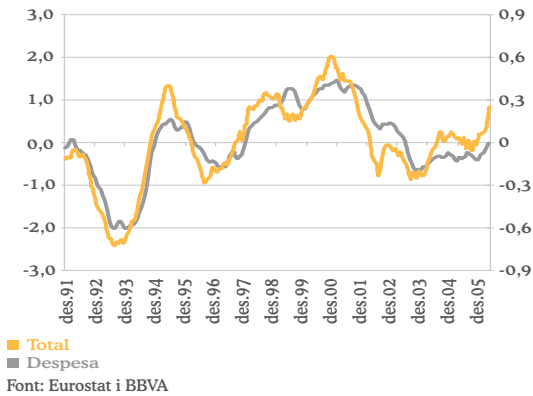
Gràfic 1.5.

Tipus de canvi dòlar-euro

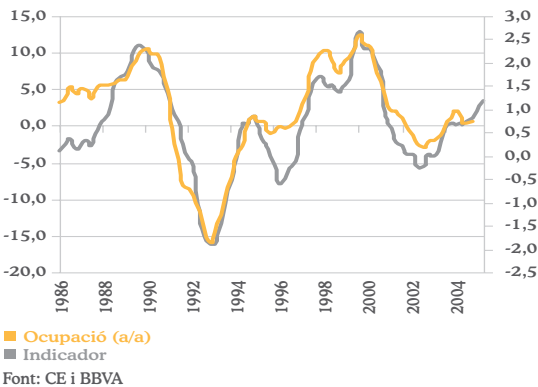

Font: BCE i BBVA

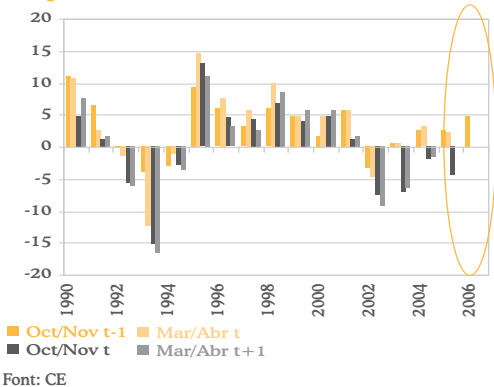
Gràfic 1.6.
IA-BBVA-UEM. Total i contribució de la despesa

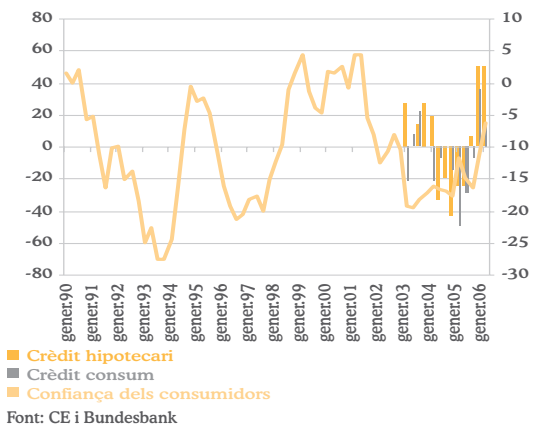
Gràfic 1.7.
UEM: Ocupació i indicador

Gràfic 1.8.
Plans d'inversió. Volum Enquesta CE

Gràfic 1.9.
Alemanya: Confiança dels consumidors i demanda de crèdit

de 2001, amb una aportació positiva dels components de producció (industrial i construcció), expectatives i ocupació. El component de despesa de les famílies, encara que ha deixat de drenar, no contribueix encara a l'indicador.

La recuperació del consum privat en la UEM i en particular a Alemanya és el factor que més incertesa genera en l'escenari europeu. Els indicadors de despesa segueixen sent molt tebis, i es tem que l'anunciada pujada de tres punts en l'IVA en 2007 pugui frenar un incipient repunt. És més, preocupa que un efecte d'anticipació de compres, al costat de la celebració del Mundial de futbol a Alemanya aquest any, pugui generar un increment transitori del consum que es pugui confondre amb una recuperació sostenible. No obstant això, existeixen diversos factors que convé considerar en aquesta anàlisi. Primer, que part de l'increment de l'IVA es destinarà a finançar un descens en les cotitzacions socials, pel que el seu efecte restrictiu sobre el consum es veurà parcialment compensat. Segon, que en un context de marges empresarials favorables i pressions de demanda moderades, és poc probable que tot l'increment d'IVA es transmeti als preus. I tercer, i més important, que el consum a Alemanya porta creixent bastant temps per sota del seu equilibri a llarg termini. En els últims anys l'estalvi dels consumidors ha augmentat significativament, en part lligat a factors d'incertesa com són els dubtes sobre els comptes fiscals i la sostenibilitat dels sistemes de protecció social. Així, un entorn de major confiança pot contrarestar, en part, l'efecte contractiu de l'IVA, i situar el consum en una trajectòria més en línia amb el seu equilibri a llarg termini. En aquest sentit, s'observa que les perspectives d'ocupació a Alemanya han millorat en els últims mesos, tal com es reflexa en el repunt de les seves expectatives. L'augment de la seva demanda de crèdit, després de diversos anys d'atonía, també sembla mostrar una visió més optimista per part dels consumidors alemanys. Una evolució que no sembla lligada als factors transitoris esmentats que poden afectar a l'alça del consum en 2006. En definitiva, davant un escenari de progressiu augment de la renda disponible, element clau en l'evolució del consum privat a Alemanya, i de favorable evolució de la riquesa, amb revaloracions gens menyspreables de la riquesa financera, i un comportament una mica més positiu que en el passat de la riquesa immobiliària, no sembla imperatiu que l'augment de l'IVA hagi de suposar un fre a la recuperació del consum. A més, també s'espera que les condicions financeres es mantinguin relativament favorables, en un escenari en el qual les pujades de tipus oficials seran graduals.

Davant la progressiva millora de l'activitat, el BCE va iniciar el passat desembre el cicle alcista de tipus, preocupat pel creixement monetari i per la possibilitat que el nivell d'inflació i els preus del petroli provoquessin un deteriorament de les expectatives d'evolució dels preus. Previsiblement, en la reunió de març, el BCE efectuarà altra pujada de 25 punts bàsics. Així doncs, l'autoritat monetària s'enfronta, una vegada més, al repte d'un preu del petroli en nivells elevats, que podria pressionar els preus (la inflació es mantindrà per sobre del 2% en els pròxims mesos) i frenar la recuperació de les confiances. No obstant això, les tensions inflacionistes són reduïdes i no s'aprecia una translació significativa dels preus energètics als de consum ni tensions sobre els salaris. A més, el moderat ritme de recuperació de l'activitat en la zona euro no permetrà que la bretxa de producció (*output gap*) es tanqui en 2006 i la creixent globalització ajudarà a compensar parcialment les pressions de demanda que es generin posteriorment. En un entorn de recuperació de l'activitat, la normalització dels tipus d'interès requereix que els pròxims moviments siguin a l'alça, si bé les limitades pressions de demanda sobre els preus permeten que el ritme de pujades sigui pausat.

2 Economia espanyola

Perspectives de moderada desacceleració

En un entorn de consolidació de la recuperació cíclica en el conjunt de la UEM, la situació conjuntural de l'economia espanyola permet estimar que el creixement es manté en l'entorn del 3,4% interanual al començament del 2006. Per al conjunt de l'any, l'evolució dels factors que impulsen la demanda d'empreses i llars espanyoles permeten esperar la progressiva moderació de la despesa agregada en l'economia, amb un fre de la demanda nacional parcialment compensat per un drenatge menys negatiu del sector exterior. En síntesi, el PIB creixerà el 3,1% en 2006, tres dècimes menys que en 2005, amb una contribució de la demanda nacional de 4,9 punts percentuals i una aportació negativa del sector exterior de 1,7 punts percentuals.

Millora de la situació conjuntural al finalitzar 2005

L'indicador d'estat de l'economia espanyola elaborat per BBVA, IA BBVA¹ va incrementar el seu nivell durant l'any 2005. A més, les dades actuals milloren les previsions que es tenien en el tercer trimestre de l'any. Aquesta millora cíclica de la conjuntura es recolza en el component de construcció i de producció industrial, mentre que per contra es registra un deteriorament conjuntural de les variables lligades a la inversió en equip.

Els factors determinants del consum de les llars, la seva renda disponible i riquesa, estan moderant els seus increments en línia amb l'evolució de la renda salarial (ocupació i salaris reals) i el menor augment dels preus de l'habitatge. L'any 2005 es va registrar el major creixement de l'ocupació des de 2001, (3,1% i 5,0%, respectivament). Malgrat això, la remuneració real per assalariat va registrar una caiguda significativa (-1,6%), amb el què el creixement de la renda salarial real es va moderar respecte al 2004.

Aquest comportament tan favorable del mercat laboral espanyol es fonamenta en impulsos d'oferta i de demanda, un augment de l'oferta de treball disponible² que coincideix amb el xoc de demanda positiu que va suposar l'entrada en la UEM. Les perspectives futures sobre els fluxos d'oferta del mercat laboral continuen sent d'un elevat dinamisme, en un escenari en el qual es manté el procés de creixent incorporació de la dona al mercat de treball. Tanmateix, el flux d'entrada d'immigrants, que manté taxes històricament molt elevades, mostra símptomes de desacceleració. A més, sembla difícil ajustar addicionalment a la baixa el creixement de la remuneració salarial, i per tant incrementar la quantitat demandada de factor treball, donada la indexació afavorida pel sistema de negociació col·lectiva vigent.

Finalment, les condicions financeres per les llars mantindran un caràcter globalment expansiu per a la demanda, afavorint la despesa en consum i la inversió residencial, encara que deixaran de ser tan laxes com en períodes anteriors.

¹Reflexa l'estat de l'economia espanyola agregant en una única sèrie la informació proporcionada per diferents indicadors de producció, despesa, expectatives, inversió, ocupació i construcció. És un indicador estandarditzat amb mitjana zero i desviació típica unitària, de forma que nivells positius (negatius) s'equiparan a creixements superiors (inferiors) al tendencial.

²L'augment de la taxa d'activitat de la població espanyola es deu a la creient incorporació de la dona al mercat laboral i als fluxos d'immigrants, factor que també contribueix a flexibilitzar les condicions de mobilitat geogràfica i funcional del la població activa.

Gràfic 2.1.

IA BBVA Espanya

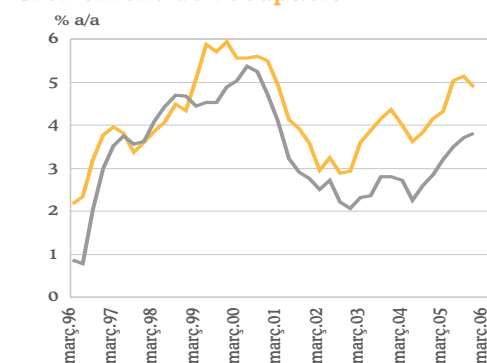

■ gen-06

Font: BBVA

Gràfic 2.2.

Creixement de l'ocupació

■ EPA (*)

■ Comptabilitat Nacional

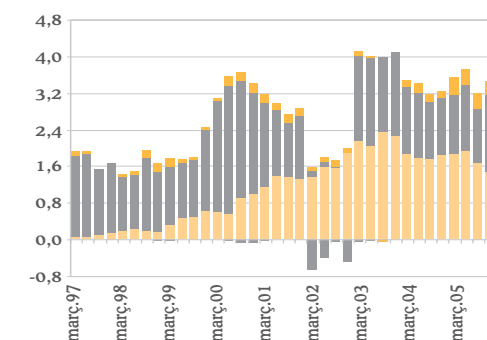
(*) EPA corregida d'efecte qüestionari

Font: INE i BBVA

Gràfic 2.3.

Població activa a Espanya per nacionalitats

Contribucions al creixement

■ Estrangers UE

■ Espanyols

■ Estrangers no UE

Font: INE i BBVA

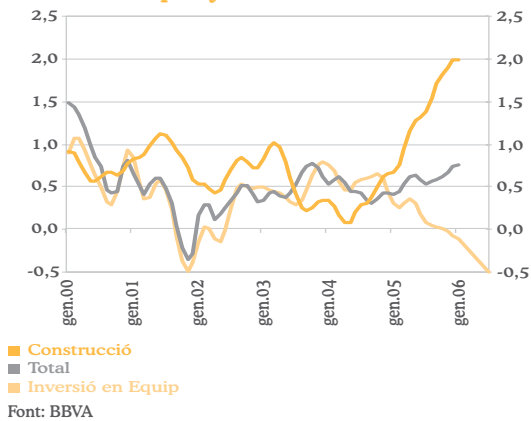
Quadre 2.1. Espanya, PIB Base 2000

taxes a/a	2003	2004	2005	2006	2007
Consum llars	2,6	4,4	4,4	3,6	3,2
Consum AA.PP.	4,8	6,0	4,5	5,0	5,0
FBCF	5,6	4,9	7,3	6,0	3,6
Equip	2,5	3,7	9,5	7,1	5,9
Construcció	6,3	5,5	6,1	5,5	2,0
Altres productes	7,7	4,4	7,7	6,0	5,0
Var. existències (*)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Demanda nacional (*)	3,8	4,9	5,3	4,9	4,0
Exportacions	3,6	3,3	1,0	2,7	3,8
Importacions	6,0	9,3	7,1	6,8	6,0
Saldo exterior (*)	-0,8	-1,8	-1,9	-1,7	-1,2
PIB pm	3,0	3,1	3,4	3,1	2,8

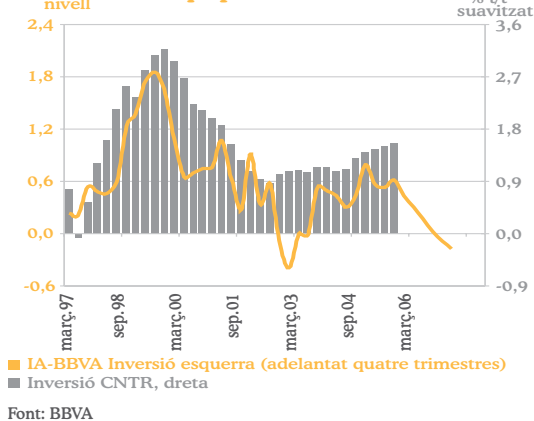
(*) contribucions al creixement

Font: INE i previsions BBVA

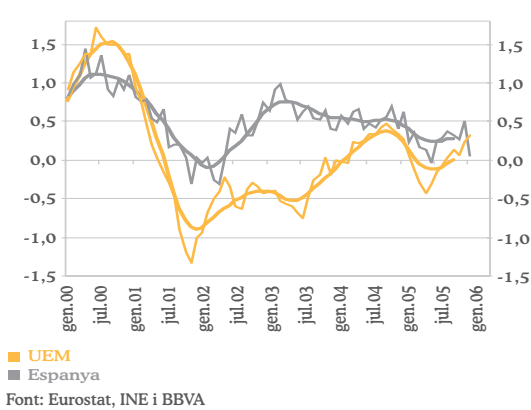
Gràfic 2.4.
IA BBVA Espanya

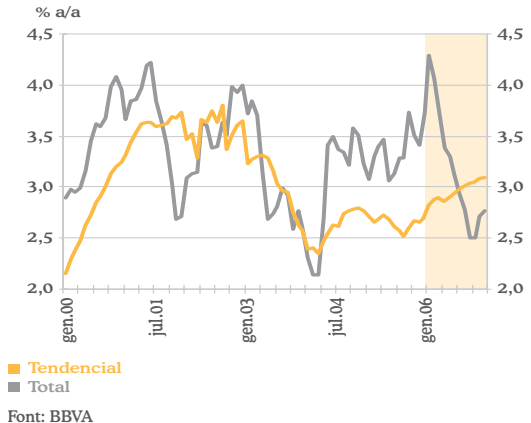
Gràfic 2.5.
Inversió en Equip i Altres

Gràfic 2.6.
Índex de Clima Industrial dades estandaritzades

Gràfic 2.7.
Inflació

Més construcció, menys equip

Amb això, tant el consum de les llars com la seva despesa en inversió residencial moderaran els seus creixements a taxes més coherents amb el seu equilibri a llarg termini, per damunt el qual es troba en els últims anys. No obstant, mentre que la desacceleració dels indicadors de despesa de les llars augura la continuïtat de la moderació vigent en el consum, el dinamisme dels indicadors de construcció (consum de ciment, opinions empresarials) fa molt probable un escenari en el qual la desacceleració d'aquesta variable sigui menys intensa de l'esperat fins a ara, retardant-se el seu inici fins a la segona part de 2006.

Per contra, en la inversió en béns d'equip crida l'atenció, donat el seu caràcter pro cíclic, la caiguda registrada en els seus indicadors conjunturals, sintetitzada en el descens del component d'inversió del IA BBVA. Donat el manteniment del cost d'ús del capital en nivells històricament molt reduïts i que no existeixen canvis rellevants en la favorable situació financera de les empreses, la moderació de la inversió en béns de capital estaria relacionada amb unes pitjors expectatives empresarials sobre l'evolució de la demanda. Atès que les exportacions d'equip creixen cada vegada més ràpid i que es registra una expansió cíclica en el conjunt de la UEM, el deteriorament de les expectatives empresarials seria el reflex del menor dinamisme esperat en el conjunt de la demanda interna.

Inflació i petroli

En l'escenari previst de preus del petroli (entorn els 60 dòlars/barril de Brent a finals de 2006, només tres dòlars menys que al gener), s'espera que la inflació espanyola caigui dues dècimes al 2006 respecte al 3,4% registrat l'any anterior. Això implica que continuaran sense observar-se efectes de segona ronda sobre la negociació salarial o sobre els marges empresarials com a conseqüència de l'empobriment produït pels majors costos energètics. La globalització del comerç de béns i la major eficiència en l'ús del petroli justifiquen la menor resposta del nivell general de preus a les pujades de costos energètics³.

Amb tot, en un entorn globalment favorable, el risc més rellevant per a l'economia espanyola, igual que per al conjunt dels països de la UEM, és l'efecte que pugui tenir la consolidació dels preus del petroli en nivells històricament elevats, fins i tot més alts del que s'ha registrat fins a ara. Aquest xoc, alcista sobre els costos de producció i a la baixa sobre la renda disponible i les expectatives d'empreses i llars, implicaria un escenari amb menor creixement i majors taxes d'inflació.

³ A més, la pujada esperada en els preus del petroli en euros al 2006 (set euros fins a 51 euros/barril de Brent) és menys intensa de la registrada el 2004 i el 2005.

3. Economia catalana

2005, any de més expansió...

En 2005 l'activitat econòmica va mostrar taxes d'augment significatives malgrat la situació d'alguns sectors industrials. El creixement del PIB es va mantenir per damunt del 3% en 2005, tot i que amb una composició una mica més desequilibrada, en combinar una gran fortalesa de la demanda interna amb una aportació més negativa de la demanda externa.

Un dels principals elements dinamitzadors van ser les polítiques de demanda, que es van mantenir relativament relaxades. La demanda de les llars, impulsada per una major capacitat de despesa i d'endeutament, podria acabar-se situant en taxes properes al 5%. Aquesta pauta de comportament de les famílies es va basar principalment en el creixement de l'ocupació, però també en els baixos nivells dels tipus d'interès i en els augments en el valor del seu patrimoni immobiliari (el preu de l'habitatge va augmentar un 8,8%). A més, les favorables condicions monetàries, juntament amb les bones perspectives econòmiques, van contribuir a que la inversió empresarial marqués una tendència clarament més expansiva en 2005.

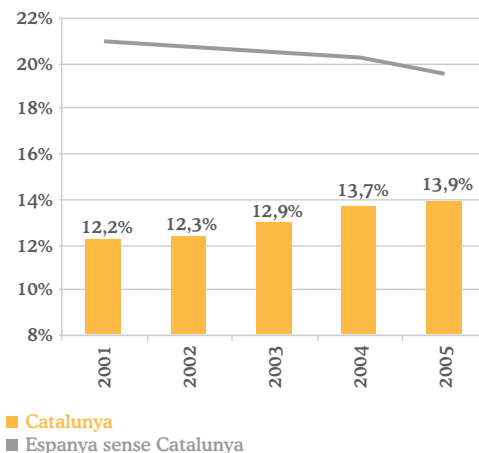
A la relaxació monetària cal afegir l'activitat del sector públic, amb impacte en el mercat de treball (creació d'ocupació) i en les inversions (infraestructures). Així, el nombre d'assalariats públics es va situar a la fi de 2005 en l'entorn dels 370.000, el que representa el 13,9% del total d'assalariats. A més, els plans d'inversió recollits en el Pla de Govern van elevar la inversió de la Generalitat sobre PIB fins al 2,7% en 2005, enfront de l'1,7% dels anys anteriors. Aquest augment de la despesa es reflecteix en la partida de consum públic, en màxims de creixement en els últims anys.

... i més desequilibris

El notable dinamisme que va registrar la demanda interna es va veure limitat pel caràcter contractiu de la demanda exterior, que es va ampliar per damunt de 2,5 punts. Tot i els resultats positius que va registrar el turisme, les exportacions de béns no es van beneficiar amb la mateixa intensitat de l'impuls del comerç mundial i van créixer per sota dels mercats exteriors. Per contra, les importacions van mantenir taxes de creixement molt elevades, augmentant cada vegada més la seva presència en el mercat interior.

Gràfic 3.1.

Assalariats públics (% total d'assalariats)

Font: IDESCAT i BBVA

Gràfic 3.2.

Inversió de la Generalitat (% PIB)

Font: Pressupostos 2006 Generalitat de Catalunya

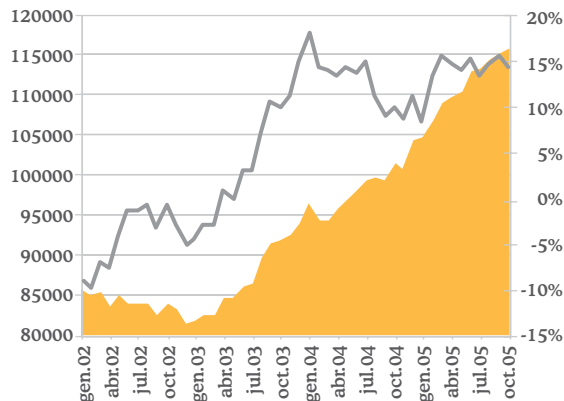
Quadre 3.1. Producte interior brut (PIB pm). Base 2000. Creixement anual

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
PIB	3,1	2,5	2,9	3,1	3,3	3,1	2,9
Consum de les llars	3,4	3,2	3,1	4,5	4,8	4,0	3,6
Consum públic	5,7	5,1	3,5	6,6	6,7	5,8	4,9
Formació Bruta de capital	4,2	2,5	4,9	5,2	5,5	4,9	3,8
Béns d'equipament	4,6	-0,7	4,7	4,0	6,4	5,8	4,3
Construcció	6,5	5,3	5,5	4,8	4,2	3,5	2,8
Demanda interna	3,7	3,2	4,0	5,2	5,4	4,4	3,8
Exportacions	8,8	2,5	4,9	2,1	3,2	4,1	4,7
Importacions	5,4	4,1	6,3	7,6	8,0	7,5	6,4
Saldo amb l'estranger(*)	1,6	-0,8	-0,5	-2,5	-2,6	-1,8	-1,3
Saldo amb la resta d'Espanya(*)	-2,3	0,1	-0,1	0,8	0,6	0,5	0,3

Font: IDESCAT i BBVA

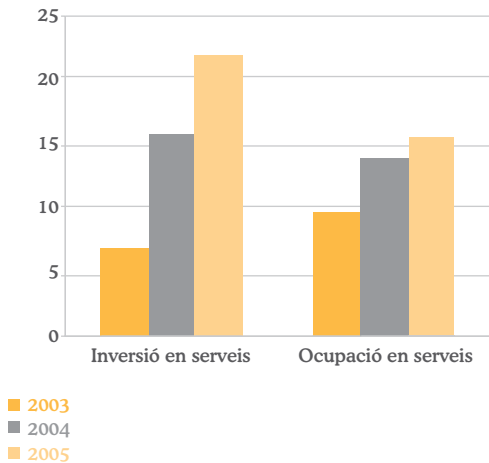
(*) Aportació al creixement del PIB

Gràfic 3.3.
Visats a Catalunya
(promig 12 mesos)

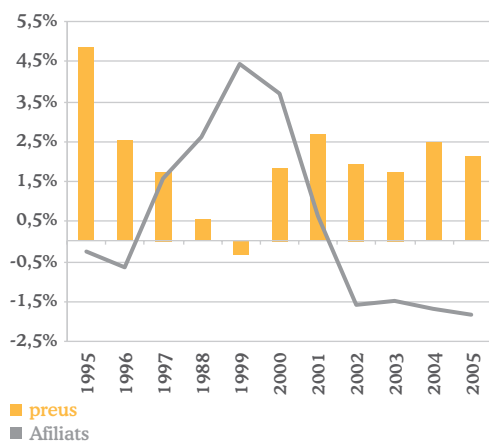
Font: Ministeri de Foment

Gràfic 3.4.
Serveis (saldos)

Font: BBVA

Gràfic 3.5.
Indústria a Catalunya: preus de béns de consum i afiliats

Font: IDESCAT i INE

Construcció i serveis: líders en creixement

La major despesa de les famílies i l'activitat del sector públic van contribuir a la puixança del sector serveis, que podria superar el 4% de creixement en 2005. El turisme va destacar en l'activitat terciària, en un any on Catalunya va marcar un nou rècord de turistes, superant els 13 milions de visitants i consolidant-se com la primera destinació espanyola receptora de turistes estrangers, amb una quota del 25% sobre el total nacional.

També es va intensificar el dinamisme de la construcció. En 2005 es van destinar majors recursos pressupostaris a la inversió pública (en els pressupostos la despesa d'inversió va augmentar un 65%), mentre que la demanda d'habitatge va continuar forta, amb un increment del 15% del nombre de visats, el que va suposar un màxim de 116.000 unitats.

La darrera enquesta d'activitat de BBVA destaca la fortalesa en serveis i construcció, encara que cal assumir un lleu esgotament en les respostes més positives, que volen assenyalar que la situació no es pot mantenir per sempre, però potser respon més al desig que es produeixi el tantes vegades anunciat aterratge suau dels preus i del ritme constructor que a la creença real que s'ha de produir.

La indústria, estancada

Els problemes de competitivitat i productivitat en algunes indústries manufactureres especialment sensibles a la competència internacional¹ van seguir il·lustrant el procés de recuperació de l'activitat industrial a Catalunya, que va continuar immersa en una conjuntura adversa². Les estratègies desenvolupades pel sector manufacturer per enfrontar la intensificació de les pressions competitives van consistir, fonamentalment, en portar a terme ajustaments en la demanda d'ocupació i en mantenir una política d'estabilitat en el creixement dels preus, després del període de reduccions registrat a la fi de la dècada anterior. No obstant això, algunes branques industrials van seguir optant encara per una notable reducció de marges per a poder competir en els mercats internacionals.

L'enquesta d'activitat de BBVA ha vingut assenyalant aquesta aturada industrial, marcant una evolució eminentment negativa tant en la partida de producció, com d'inversió i ocupació. Els senyals procedents dels resultats en producció i inversió es veuen corroborats amb les dades estadístiques derivades de l'IPÍ i l'ICI. Els resultats en ocupació no coincideixen amb la recuperació que mostren les dades provinents de l'EPA que assenyalen variacions positives. En aquest sentit, cal indicar que hi ha un biaix a l'alça en els resultats derivats de la revisió del qüestionari. La tendència marcada per l'enquesta s'adapta al perfil decreixent que continuen mostrant les dades dels afiliats a la Seguretat Social.

El diferencial entre la taxa d'atur entre homes i dones en mínims

El dinamisme del mercat de treball va ser un dels aspectes més destacats de l'economia catalana en 2005, amb un augment dels ocupats de 229.100³ persones fins a desembre, dels quals el 82% van

¹Veure els articles: "Quan la globalització és deslocalització" i "Sector tèxtil català: present i futur d'una indústria tradicional" inclosos en aquest número.

²Veure el Requadre "El declivi de la indústria manufacturera a Catalunya a començaments de la dècada actual" Situació Catalunya. Octubre 2005.

³Aquestes xifres tenen un biaix a l'alça pel canvi de qüestionari de l'EPA al començament de l'any 2005.

ser assalariats. A diferència de 2004, el sector privat va concentrar el creixement dels assalariats en 2005, amb especial dinamisme de la contractació indefinida. En canvi, el sector públic va incrementar l'ocupació temporal, situant-la en el 21% del total, percentatge encara inferior al de la resta de regions espanyoles, on suposa el 26,6% del total de la contractació pública.

La creació d'ocupació s'està nodrint de l'expansió de la població activa, a la qual contribueix cada vegada més l'arribada d'immigrants. Segons l'EPA, la taxa d'activitat de la població procedent d'altres països ha registrat un avanç de 12 punts des de l'any 2000 a Catalunya, elevant-se al 75,1% en el quart trimestre de 2005, enfront del 60,0% de la població catalana. La taxa d'ocupació de la població estrangera també és superior, situant-se en el 65,0%, enfront del 56,7% de la població espanyola a Catalunya.

Malgrat l'increment de la població activa, la taxa d'atur va baixar al llarg de l'any fins al 6,6%. El col·lectiu més beneficiat han estat les dones, que van reduir en 2 punts la seva taxa d'atur fins al 8,2%. Un dels aspectes més destacats en el comportament del mercat de treball durant 2005 és que es va intensificar, en major mesura que en el conjunt del territori espanyol, la caiguda del diferencial entre la taxa d'atur masculina i femenina, fins a assolir un mínim històric en l'última part de l'any.

Perspectives positives per a 2006 i 2007.

En aquest escenari, les perspectives de l'economia a curt termini apunten a una prolongació de l'etapa expansiva, amb taxes sostingudes de creixement del PIB similars a la taxa observada en 2005. L'indicador d'activitat per a Catalunya confirma aquest perfil d'evolució, on s'aprecia com la forta reactivació observada a la fi de 2002 ha donat pas a un procés de consolidació del creixement que tendeix a estabilitzar-se en 2006, sent probable que perdi una mica de dinamisme en 2007, com a conseqüència de l'esgotament d'alguns estímuls, com l'estabilitat dels tipus d'interès en nivells mínims. No obstant això, no es preveu que l'impuls fiscal hagi de frenar-se, tal com es desprèn dels Pressupostos de 2006, on la despesa corrent de la Generalitat augmenta un 13,9%, duplicant el creixement previst del PIB nominal, i la inversió per habitant s'incrementa en un 5%, arribant aproximadament a 691 euros.

En línia amb les perspectives que mostren les opinions de l'enquesta d'activitat de BBVA, el primer trimestre del 2006 no hauria de presentar grans canvis respecte a la situació actual. Les respostes tenen un vessant lleugerament més optimista, amb un increment en les respostes positives respecte les dades anteriors.

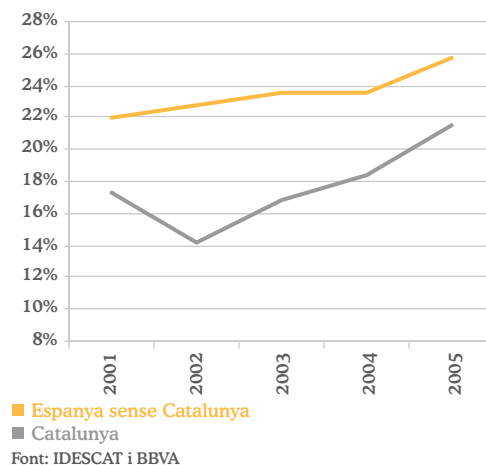
Més del mateix en el patró de creixement de la demanda ...

La composició del creixement durant els anys 2006 i 2007 serà molt similar a la d'etapes anteriors, encara que s'espera que es corregeixi gradualment el desequilibri entre la demanda interna i externa. Es preveu que la despesa de les famílies i la inversió residencial marquin en aquest període un punt d'inflexió cap a una tendència més moderada a causa de la menor laxitud de les condicions monetàries. No obstant això, el consum privat mantindrà un ritme d'expansió significatiu, al que seguiran contribuint la revaloració de la riquesa real de les llars —financera i immobiliària— i l'augment de la renda real. L'ocupació continuarà creixent a taxes elevades, encara que donat els alts nivells d'inflació a Catalunya i el procés de moderació salarial, el poder adquisitiu de les famílies pot veure's una mica erosionat. Per la seva banda, l'estímul fiscal es reflectirà en el consum i inversió pública.

Gràfic 3.6.

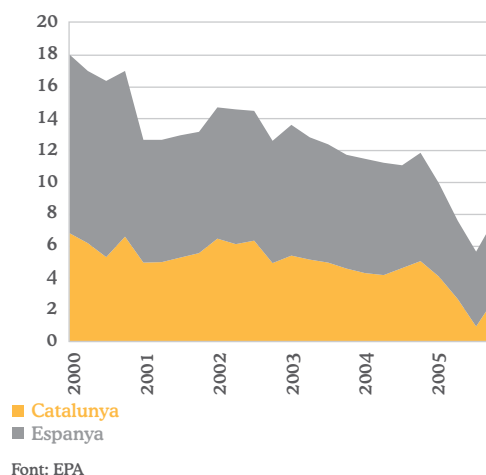
Assalariats públics amb contracte temporal

(% total d'assalariats públics)

Gràfic 3.7.

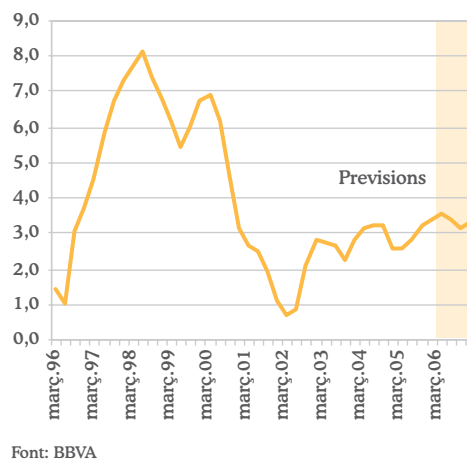
Diferencial de la taxa d'atur entre homes i dones

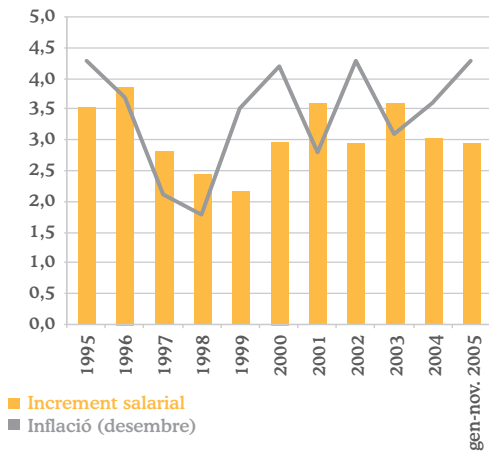
Gràfic 3.8.

Catalunya: indicador ISA-Cat

(Taxa interanual)

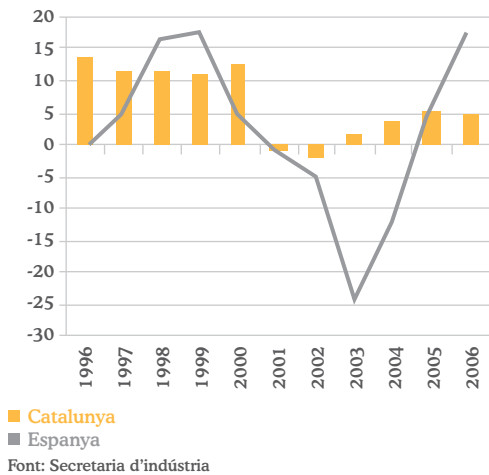

Gràfic 3.9.
Inflació i salaris pactats en convenis

Font: IDESCAT i INE

Gràfic 3.10.
Creixement de la inversió industrial

Font: Secretaria d'Indústria

La inversió empresarial mantindrà un to positiu, encara que amb menor complicitat del sector industrial, que moderarà la taxa prevista de creixement per al 2006. La resta de sectors productius consolidarà el pols inversor, amb major protagonisme de les empreses de serveis a causa de la fortalesa de la demanda interna. En aquest sentit, el venciment de la moratòria d'obertura de centres comercials, i el seu possible canvi en la legislació, pot impulsar la inversió en el sector, al crear-se noves àrees comercials. En general, la inversió en béns d'equip creixerà a taxes del 6%, amb un perfil de lleu desacceleració, tal com apunten les previsions de creixement de les importacions d'aquest component, que es situen a l'entorn del 12%, enfront del 16% del 2005.

En conjunt, s'anticipa una desacceleració tímida de la demanda interna catalana i, en conseqüència, es mantindrà el fort ritme de creixement de les importacions, si bé amb menor intensitat que en 2005, fet que, afegit a l'augment de les exportacions, haurà de contribuir a què la demanda exterior dreni unes dècimes menys de creixement al PIB.

... i de l'oferta

Des de l'òptica de l'oferta, també es preveu un patró molt similar a l'observat l'any 2005, sent el sector serveis i la construcció els principals dinamitzadors del creixement econòmic. Entre les branques de serveis, l'expansió de la despesa impulsarà les activitats comercials, immobiliàries i empresarials, entre les quals podria destacar de nou el sector d'informàtica i R+D, que consolidarà la recuperació iniciada l'any passat. El transport, en canvi, previsiblement afectat per la pujada dels carburants, moderarà la seva activitat.

Els esforços anunciats per la Direcció General de Turisme de la Generalitat, en clau de promoció tant dins com fora d'Espanya, i els esdeveniments singulars anunciats per a aquest exercici, com són l'Any del Comerç, l'Any de la Gastronomia i l'Any Picasso 2006, avalen la continuïtat de la fortalesa del sector a Catalunya. L'informe sobre l'impacte del turisme en l'economia elaborat per l'Observatori de Turisme de la Conselleria de Turisme i Comerç, ha quantificat aquest efecte en 13.473 milions d'euros, el que representa el 6,5% del PIB català (11% per a Espanya). Els efectes directes suposen un 67,2% del total, mentre que la resta són els indirectes, el que mostra l'efecte multiplicador de la despesa turística en l'activitat.

Lleus símptomes de desacceleració en la construcció

El VAB de la construcció creixerà entorn el 4-5% els anys 2006 i 2007. Les previsions del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya assenyalen que aquest any es produirà un creixement més equilibrat de la construcció d'habitatges després del rècord històric de visats enregistrat al 2005. Per la seva banda, l'increment de les partides d'inversió per a infraestructures de transport i de regadiu previstes en els pressupostos garanteixen la bonança de l'obra civil. En aquest sentit, les opinions mostrades en l'enquesta del BBVA recolzen aquesta visió, en assenyalar l'inici de noves obres residencials i industrials a la majoria dels nuclis urbans i els seus voltants.

La indústria el 2006: enlairament definitiu?

Les previsions aposten per una lleu millora en la indústria que podria abandonar la situació d'estancament enregistrada l'any passat, tot i que de forma progressiva i molt per sota del creixement del PIB, fet pel qual seguirà perdent pes en l'economia catalana. Les previsions del Servei d'Estudis del BBVA pel que fa a l'IPI a Catalunya situen una tímida recuperació, que es podria concretar en una taxa de creixement propera a l'1% el 2006 (-2,6% en 2005), gràcies a la producció en els sectors de consum i béns intermedis.

Aquesta mínima millora que recull l'Enquesta d'Activitat del BBVA s'afegeix a millors resultats en producció industrial i ocupació, els quals podrien estar marcant canvis pel sector. Aquest fet es relacionaria amb la incipient recuperació de l'economia europea, que podria solucionar almenys un dels llasts que han afectat l'evolució industrial en els darrers anys, restant pendent el problema de competitivitat amb les indústries més sotmeses a la competència exterior (béns de consum, tèxtil i confecció, automoció). De fet, segons la Secretaria General d'Indústria, els sectors més afectats per la caiguda de la inversió industrial al 2006 seran l'automòbil, els béns intermedis i els productes de consum durador. En aquesta revista s'analitza la problemàtica del sector de l'automòbil i del tèxtil a Catalunya. En el cas del primer, es tracta de veure l'impacte de la globalització. Pel que fa al tèxtil, es descriu la situació del sector arran l'eliminació de les quotes d'importació.

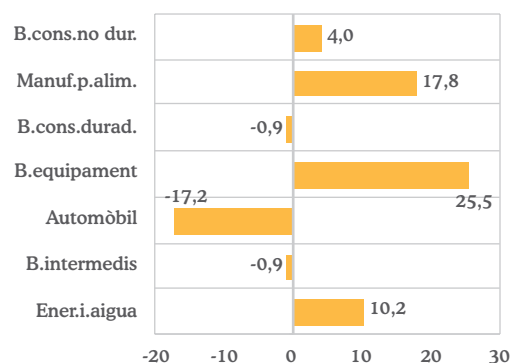
Punt d'inflexió en la pèrdua de competitivitat?

El drenatge significatiu al creixement provocat per la demanda externa el 2005 apunta a una pèrdua de competitivitat de l'economia catalana. És cert que aquests resultats reflecteixen en part, la incidència d'alguns factors d'origen extern, com l'encariment del petroli, o les divergències cícliques que existeixen entre Catalunya i la UEM. No obstant això, aquests factors no són suficients per explicar ni la magnitud assolida ni la rapidesa del seu increment, pel que cal acceptar l'existència d'altres causes com el gap en R+D+i que encara existeix enfront d'altres països – la despesa en R+D es va situar en 2003 en l'1,4% del PIB, per sota del 2% de la UE15 o de l'1,85% de la UE25 - o determinades característiques del patró d'especialització productiu i comercial de l'economia catalana, en la què un de cada quatre productes industrials destinats a l'exportació són de tecnologia baixa.

Tot això en un moment en el qual s'ha produït una disminució del ritme de creixement de les quotes d'exportació de les manufactures, la destinació principal de les quals són els mercats de la UE. S'observa, per tant, un cert esgotament del fort impuls exportador que es deu, en part, a l'especialització en branques amb mercats relativament poc dinàmics i sotmesos a una forta competència internacional. De fet, les exportacions de tecnologia baixa acumulen quatre anys amb pèrdua de pes en el comerç català de 4 punts percentuals. Paral·lelament, s'està produint un canvi progressiu de l'exportació cap a béns de

Gràfic 3.11.

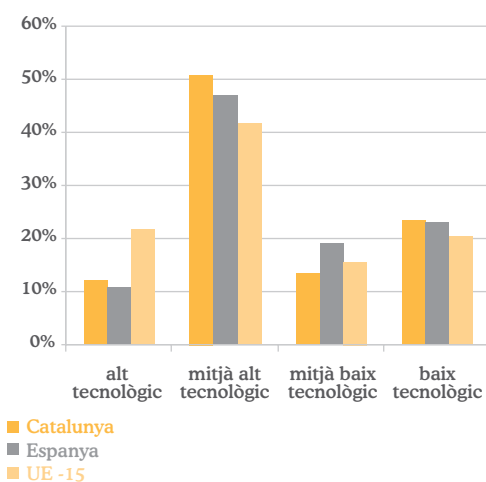
Inversió industrial a Catalunya (2006)

Font: Secretaria d'indústria

Gràfic 3.12.

% Exportacions segons nivell tecnològic

Font: IDESCAT i OCDE

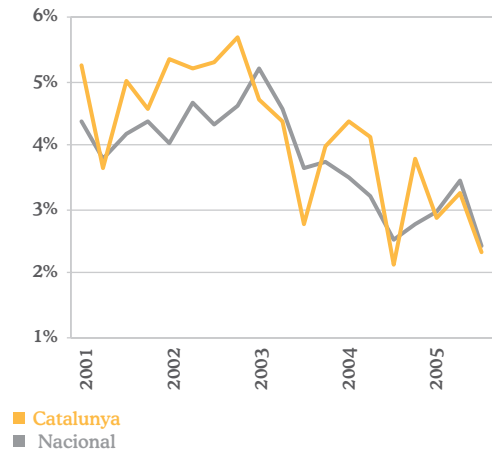
Quadre 3.2. Producte interior brut (PIB pm)

Base 2000. Per components d'oferta

	2004		2005				2006				2004	2005	2006	2007
	III Tr	IV Tr	I Tr	II Tr	III Tr	IV Tr	I Tr	II Tr	III Tr	IV Tr				
PIB	3,2	3,0	3,2	3,3	3,3	3,4	3,2	3,1	2,9	2,8	3,1	3,3	3,1	2,9
Agricultura	2,9	-1,3	-0,5	-1,0	-2,9	-5,8	0,1	0,2	0,3	0,9	1,0	-2,6	0,4	2,1
Indústria	1,6	0,3	0,1	0,1	0,0	0,2	0,2	0,3	0,6	0,8	1,0	0,1	0,6	1,2
Construcció	4,7	4,3	5,0	5,3	5,8	5,6	5,3	4,8	4,5	4,0	5,0	5,4	4,9	3,5
Serveis	3,4	4,0	4,1	4,3	4,3	4,4	4,2	4,0	3,6	3,5	3,5	4,3	3,8	3,5

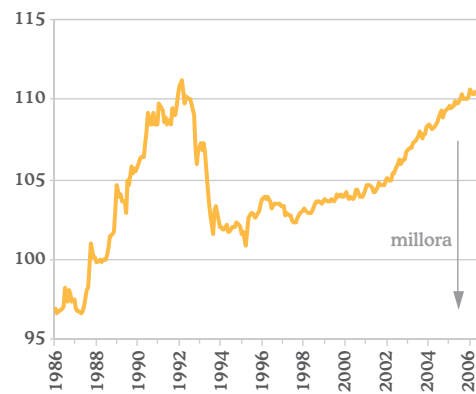
Font: IDESCAT i BBVA

Gràfic 3.13.
Cost laboral total
(Taxa interanual)

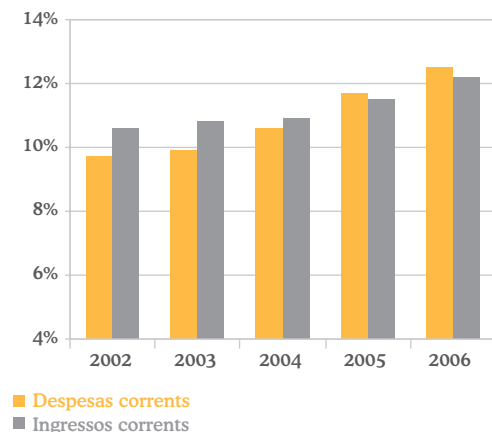
Font: INE i BBVA

Gràfic 3.14.
Competitivitat Catalunya-Món

Font: BBVA

Gràfic 3.15.
Despeses i ingressos corrents de
l'Administració Pública de la Generalitat
(%PIB)

Font: Generalitat de Catalunya i BBVA

demanda forta i que es manifesta en un augment de la quota dels productes de tecnologia alta de gairebé dos punts en aquest període.

Un tercer factor que afecta de manera adversa a la competitivitat de l'economia catalana és la persistència de diferencials d'inflació i de costos laborals entre aquesta regió i els països de la zona de l'euro. Quant als costos laborals, s'ha de destacar que a Catalunya han seguit una tendència decreixent des de l'any 2000, d'acord amb el descens de la productivitat, fins a convergir en creixement a les taxes de l'economia espanyola. Per tant, l'erosió de la competitivitat va ser una mica menys acusada en termes de costos relatius en 2005, tot i que encara és intensa, tenint en compte que el creixement dels costos a Espanya supera al de la UEM i al de la UE25.

A més, l'índex de competitivitat-preu ha tornat a marcar un nou màxim en 2005, situant-se en el nivell anterior a les devaluacions de 1992 i 1993. El diferencial d'inflació amb Espanya i la UE no s'ha reduït, ancorant-se el primer en 0,5 p.p. des de fa tres anys i amb la UEM s'ha ampliat fins a 1,7 p.p al 2005. Les perspectives d'inflació a curt termini apunten a una desacceleració del ritme de creixement dels preus a Catalunya que serà una mica més intensa que en la UEM, el que hauria de contribuir a frenar la pèrdua de competitivitat-preu d'aquesta regió el 2006, tot i que l'euro podria estar lleugerament més apreciat. Aquestes perspectives podrien marcar un punt d'inflexió, tenint en compte a més l'increment dels recursos destinats a millorar les condicions de competitivitat que es troben dins el marc de l'Acord Estratègic. El pressupost del 2006 destinat a tal efecte s'eleva a 1.217,3 milions d'euros, sent de 468 milions en 2005, dels quals gairebé 200 es destinaran a la R+D+i de forma directa i 300 a infraestructures de telecomunicacions.

Conclusions: la història contínua...

En resum, les previsions de l'economia catalana per als anys 2006 i 2007 apunten a l'estabilitat del ritme de creixement en taxes al voltant del 3%. D'aquesta manera, es descarta una desacceleració en el curt i mig termini, però tampoc es contempla una expansió major. Per tant, les estimacions del PIB que es van facilitar en el darrer número de "Situació Catalunya" d'octubre prevalen quant al seu perfil temporal i el seu patró de creixement. La delicada situació del sector industrial, la pèrdua de competitivitat, les tensions en el preu del cru i la pujada dels tipus d'interès són factors de risc que limiten la seva capacitat d'expansió.

En clar contrast, l'orientació expansiva de la política fiscal seguirà impulsant el creixement econòmic. De fet, la despesa corrent sobre el PIB segueix augmentant el 2006, superant als ingressos corrents. Tot i aquest increment de la despesa, els pressupostos del 2006 apunten a un avanç de la consolidació fiscal. Les projeccions de la Generalitat també recullen la possibilitat d'arribar a l'equilibri pressupostari en 2008, objectiu previst en el Pla de Sanejament. Per tant, la consolidació fiscal s'assoleix per l'exceptional dinamisme dels ingressos i no per la contenció de les despeses. Si bé l'increment de la inversió i la menor apel·lació al crèdit per al seu finançament són aspectes positius, no cal oblidar que el dinamisme actual dels ingressos públics incorpora un component cíclic que podria desaparèixer en conjuntures menys favorables. I en aquest cas, mantenir la política fiscal actual constitueix un factor de risc per a la sostenibilitat de les finances públiques en el llarg termini.

Resultats de la Comptabilitat Regional de Espanya base 2000: poques novetats per a Catalunya

L'Institut Nacional d'Estadística va publicar el passat mes de desembre els comptes regionals adaptats al nou marc comparable (base 2000) per al període 2000-2004. El conjunt de canvis conceptuals i estadístics que ha incorporat la CRE-2000 suposa modificacions significatives en el nivell de PIB de Catalunya, si bé el seu pes i l'ordre que ocupa dins el territori espanyol s'ha mantingut pràcticament inalterable respecte a les estimacions anteriors realitzades amb la base 1995.

Catalunya ha estat la Comunitat Autònoma que ha registrat la revisió més elevada del PIB nominal en el període comprès entre el 2000 i el 2004, un 6,9%, similar a la previsió del SEE del BBVA del 6,1%¹. En conseqüència, ha augmentat el seu pes en el total nacional (quasi un punt fins al 28,8%) i, per això, continua sent la regió amb una contribució major al PIB espanyol. En termes de repartiment del VAB per regions, Catalunya concentra el 25% de la indústria espanyola i prop del 16% de la construcció. Madrid és la Comunitat Autònoma amb el pes del seu sector serveis més alt sobre el total nacional (20,3%) mentre que Andalusia sobresurt per la seva aportació al VAB agrari (24,4%).

Tot i que el nivell de població també ha augmentat, la renda per càpita en paritat de poder adquisitiu ha registrat un impuls notable. En tot cas, Catalunya es manté en la quarta posició per aquest concepte, darrere de Madrid, Navarra i el País Basc.

Els resultats del canvi de base en l'estructura productiva de Catalunya no són diferents dels que ja va publicar l'IDESCAT. Tot i que la indústria perd pes, continua sent primordial per al teixit productiu, especialització que ja comparteix amb Navarra i País Basc, on la importància d'aquest sector és inclús més elevada (supera el 30% del VAB). Malgrat el procés de terciarització que ha registrat l'economia catalana, la contribució dels serveis al VAB és inferior al promig

nacional, de la mateixa forma que la construcció i l'agricultura, representant aquesta només el 3% del global).

Quant al creixement acumulat des de l'any 2000 fins al 2004, Catalunya es situa per sota de la mitjana espanyola, amb una taxa del 12,2%. En general, s'observa que les Comunitats Autònomes amb un pes més gran del sector industrial van experimentar un creixement inferior al promig espanyol, com a conseqüència de la debilitat cíclica de la UEM, del procés de reestructuració i/o els problemes de competitivitat d'algunes branques d'activitat de la indústria. Tot i així, aquelles regions amb més especialització en el sector serveis i en construcció van enregistrar un dinamisme notable, entre les quals sobresurten Múrcia, Andalusia i Canàries, amb creixements de quasi el 17% per a la primera i del 15% per a la regió insular. Balears ha estat la gran excepció, degut als problemes associats al seu model turístic i a la crisi del seu principal mercat emissor, Alemanya.

El perfil de creixement és molt similar al que va avançar l'IDESCAT, on es mostra que, després de la forta desacceleració del 2002 (més pronunciada en l'estimació de l'INE), l'activitat es recupera el 2003 i el 2004. Cal senyalar la debilitat de la indústria, estancada des del 2002, i l'agricultura, que contrasta amb serveis i especialment amb construcció, aquesta última amb un creixement promig anual del 6%.

En definitiva, Catalunya continua sent la Comunitat Autònoma que més aporta al PIB espanyol i que es troba dins el grup de les cinc primeres regions espanyoles en termes de renda per càpita. Quant al creixement, la rellevància del sector industrial en el teixit productiu i la seva situació d'estancament ha limitat el procés d'expansió dels darrers quatre anys. No obstant, ha assolit un creixement del 3% en promig en aquest període.

¹ Veure "Catalunya, més població i més PIB". Situació Catalunya, Maig 2005

Comptabilitat Regional base 2000 - Catalunya

	Catalunya	Revisió CRE-2000	Rànking Catalunya	Espanya
PIB nominal 2004 (milers euros)	157.617.780	+6.9%	1	837.316.000
Població (2004)	6.710.823	+3.1%	2	42.691.751
PIB per càpita (nivell 2004)	117,8	+3.7%	4	100
Creixement acumulat PIB real (2000-2004)	12,2	+2.8%	12	12,9

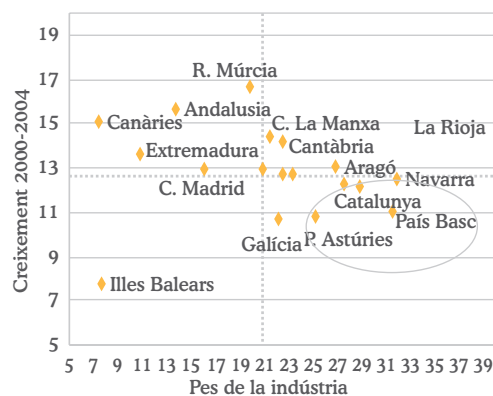
Font: INE

Comptabilitat Regional base 2000 - Catalunya

	Pes VAB	Aportació VAB espanyol	creixement 2000-2004
Agricultura	1,9%	8%	3,0
Indústria	27,6%	25%	3,0
Construcció	7,1%	16%	27,5
Serveis	63,4%	18%	13,4

Font: INE

Comunitats Autònomes: creixement i pes de la indústria

Font: INE i BBVA

4. Indústria d'Automoció a Catalunya: quan la globalització és deslocalització

Ana Rubio

Servei d'Estudis Econòmics BBVA

El repte de l'automoció

Com a conseqüència de la globalització, durant els últims anys estem assistint a una profunda transformació de la indústria de l'automoció a Europa. Pel costat de la demanda, els mercats occidentals tradicionals es troben estancats, saturats per les seves altes xifres de parc automobilístic. La menor demanda no sembla poder suplir-se ara com ara amb la dels països d'Europa de l'Est, encara mancats d'una classe mitja amb poder adquisitiu suficient per comprar un vehicle nou, i més proclius a adquirir vehicles usats d'importació. Els grans fabricants tradicionals, afectats per una demanda minvant, la creixent competència de marques asiàtiques i l'encariment dels seus costos, han començat a traslladar les seves fàbriques tecnològicament menys avançades de l'oest a l'est, mentre els seus proveïdors de components els segueixen.

Què ofereixen els països eslaus als gegants del motor? Unes condicions similars a les de l'Espanya dels anys setanta i vuitanta, quan les multinacionals van triar Espanya per instal·lar les seves plantes: baixos costos laborals, expectatives de rebre subvencions de la Unió Europea per a producció i infraestructures i una regulació flexible, encara que en molts casos manquin d'experiència en la fabricació de cotxes. Al mateix temps, les matrius alemanyes dels grans constructors mantenen els models més avançats i les tecnologies més punteres en les velles plantes teutones, a canvi de què les seves plantilles facin esforços de flexibilitat que equiparessin en part les seves condicions laborals a les dels seus veïns eslaus. Deixant a part consideracions sobre si són compatibles les decisions de deslocalitzar a l'Est els models de gamma mitja-baixa i mantenir en un país relativament car com Alemanya la gamma mitja-alta, en aquest article s'analitzaran les seves repercussions sobre l'automoció a Catalunya.

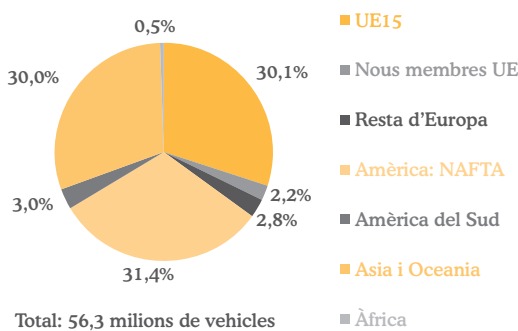
En qualsevol cas, aquest nou marc no suposa res més que un repte per a la indústria espanyola, doncs està clar que no es pot seguir fabricant com en els setanta, quan l'economia espanyola ha evolucionat amb Europa i està preparada per aportar un major valor afegit.

Producció mundial de vehicles: un mapa canviant

Segons les dades de l'Associació Internacional de Constructors d'Automòbils (OICA), si es compara el mapa de les grans zones productores en 2000 s'observen diferències apreciables amb el corresponent a 2004. Si bé la producció total de vehicles ha augmentat lleugerament, cada vegada una menor proporció procedeix dels països industrialitzats. Els grans perjudicats són la zona NAFTA (1,4 milions de vehicles menys) i els integrants de la Unió Europea dels quinze (75.000 vehicles menys).

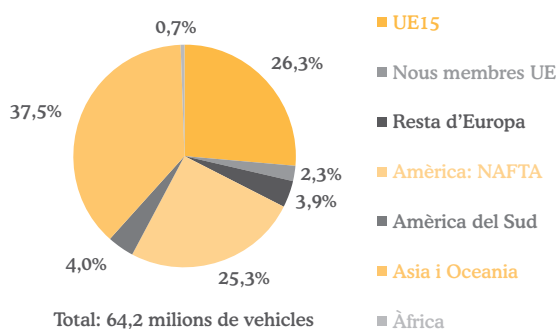
L'augment del preu de les matèries primeres i l'energia, l'atonía de la demanda dels mercats desenvolupats i la competència dels fabricants asiàtics estan obligant a les grans marques a reduir dràsticament els seus costos. Davant aquest panorama, cada vegada hi ha una major inquietud sobre l'excés de capacitat de les plantes de la Vella Europa i Estats Units, les empreses dels quals estan optant majoritàriament per la deslocalització (almenys dels processos tecnològicament més senzills) cap a alguns països emergents. La deslocalització industrial consisteix en el trasllat d'activitats productives des de països

Gràfic 4.1.
Producció mundial de vehicles 2000
(Unitats)

Font: OICA

Gràfic 4.2.
Producció mundial de vehicles 2004
(Unitats)

Font: OICA

industrialitzats a països en desenvolupament, caracteritzats per posseir nivells sensiblement inferiors de renda per càpita i, per tant, un menor salari mig de la població emprada. Els motius determinants de la decisió poden estar relacionats amb els costos laborals, l'estabilitat política, la confiança en les institucions, la càrrega impositiva o altres. Generalment, s'exigeixen unes condicions mínimes en el país receptor, com un nivell suficient d'infraestructures (transports i comunicacions terrestres, aèries i marítimes) o un nivell mínim de qualificació o educació de la població. En un entorn econòmic més globalitzat, i davant el desenvolupament de les condicions esmentades en alguns països emergents, és més viable la inversió en aquests països.

La globalització encara no ha afectat a l'automoció amb tanta força com a altres sectors, doncs no existeixen marques punteres en fabricació de vehicles procedents de països no tradicionals del sector que distribueixin els seus productes per tot el món. Això és així perquè s'ha arribat a un cert grau de sofisticació tecnològica i uns exigents estàndards de qualitat en la indústria, que és molt menys intensiva en mà d'obra que sectors com el tèxtil o la joguina, pel que és difícil que noves empreses puguin instal·lar-se en el mercat. Així mateix, donat que les importants inversions requerides actuen com barrera d'entrada, aquells que volen instal·lar-se en el mercat necessiten aportacions de capital d'empreses preexistents. A més, es tendeix a què les indústries auxiliars produeixin mòduls dels vehicles tecnològicament cada vegada més complexos i de difícil transport fins als mercats finals. En conseqüència, en una primera fase les grans companyies europees s'estan instal·lant a Europa de l'Est, encara que ja s'estan realitzant aproximacions a les economies xinesa i índia.

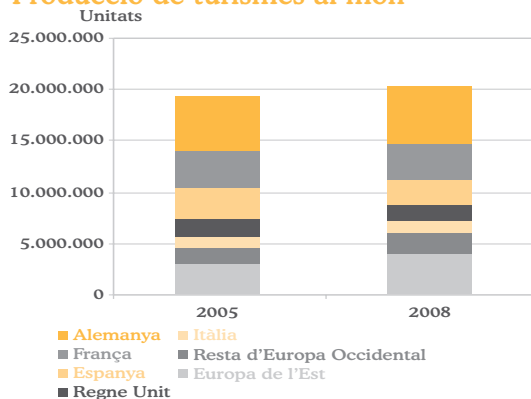
Europa de l'Est: el potent motor esclau

Les marques estrangeres de vehicles van triar Espanya entre finals dels setanta i mitjans dels vuitanta atrets per uns menors costos laborals i el seu probable ingrés en la Comunitat Econòmica Europea. A ells els van seguir els fabricants de components, ja que la proximitat al client és crucial en el cas d'algunes peces de difícil transport. Ara els grans grups de la indústria de l'automoció han decidit instal·lar-se en els països d'Europa de l'Est, especialment arran de l'ingrés de deu d'ells en la Unió Europea, invertint uns 19.300 milions d'euros en la zona des de 1995, tot i que aquest fenomen no afecta només als nous països membres. De fet, només des de 2000 la fabricació de vehicles d'Ucraïna s'ha multiplicat per deu. En l'actualitat, les 30 plantes instal·lades en països esclaus produeixen majoritàriament per a l'exportació als seus veïns europeus, i l'any 2004 es va assemblar en els Nous Membres de la Unió Europea el 2% del total mundial de vehicles i el 4% en l'Europa no comunitària. En la frontera entre Eslovàquia, República Txeca, Polònia i Hongria s'estan assentant nombroses plantes de fabricació de vehicles de motor, creant-se així un important clúster. En general, les grans marques han optat per deslocalitzar l'acoblament dels models de gamma mitja-baixa, que són majoritàriament els produïts a Catalunya, deixant els models tecnològicament més avançats en les plantes del país de la matriu.

Europa Occidental no pot competir en costos laborals amb els nous països productors, i aquest és el motiu adduït pel 80% dels fabricants per a justificar el seu trasllat. Malgrat que les diferències semblen estar estrenyent-se mínimament, el gap encara és molt considerable, equivalent el salari de la UE a cinc vegades el dels Nous Membres. Per altra banda, les 40 hores setmanals que treballa un eslovac s'allunyen de les 28 d'un alemany, que està més protegit pels poderosos sindicats locals i ofereix una menor flexibilitat laboral. La qualificació és un altre dels seus forts, doncs les universitats tècniques esclaves gaudeixen de gran prestigi. De fet, empreses com Delphi o Visteon estan traslladant els seus centres de R+D+i a l'Europa de l'Est. S'estima

Gràfic 4.3.

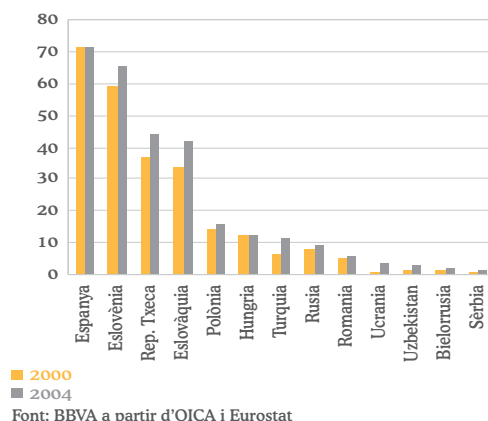
Producció de turismes al món

Font: MSI per a Faconauto

Gràfic 4.4.

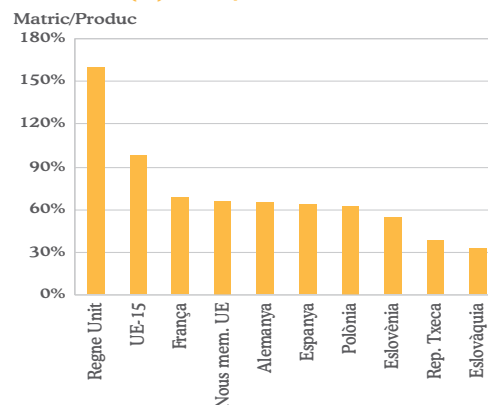
Producció de vehicles cada 1000 habitants

Font: BBVA a partir d'OICA i Eurostat

Gràfic 4.5.

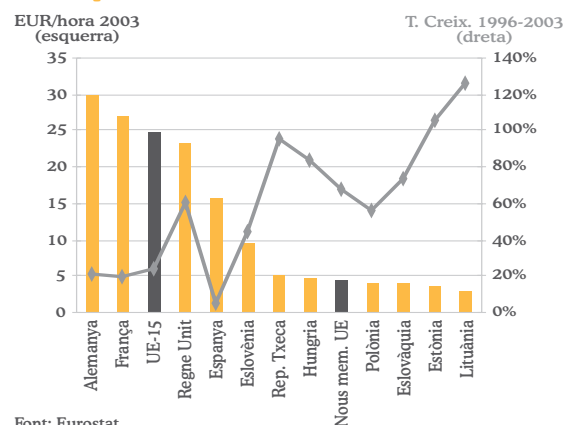
Matriculacions sobre producció de vehicles (%) 2004

Font: ANFAC i Europa Press

Gràfic 4.6.

Salari per hora a la indústria manufacturera

Font: Eurostat

Quadre 4.2. Fabricació de Vehicles a Motor a Catalunya, 2004

% Valor Afegit Brut al cost dels factors a Catalunya	4,0%
Exportacions (milions d'euros)	6.953
% Exportacions Industrials de Catalunya	20,0%
% Exportacions de Catalunya	17,7%
% Exportacions d'Espanya al Sector	23,7%
Ocupats directes	26.000
% Ocupats Catalunya	0,8%
% Ocupats Indústria Catalunya	3,5%
% Ocupats Espanya al Sector	34,7%
% Fàbriques del Sector a Espanya	38,0%
Turismes fabricats	416.381
% Turismes fabricats a Espanya	13,8%

Font: BBVA a partir de l'INE, ANFAC i la Generalitat

Quadre 4.3. Indústria Auxiliar d'Automoció a Catalunya, 2004

% Producte Interior Brut de Catalunya	10,0%
Exportacions (milions d'euros)	7.861
% Exportacions industrials de Catalunya	22,6%
% Exportacions de Catalunya	20,0%
Ocupats directes	77.500
% Ocupats Catalunya	2,5%
% Ocupats Indústria Catalunya	10,4%
% Ocupats Espanya en el sector	30,6%
Ocupats indirectes	77.500
% Fàbriques del Sector a Espanya	38,0%
Xifra de negoci (milions d'euros)	11.890
% Xifra de negoci a Espanya	41,0%

Font: BBVA a partir de l'INE, ANFAC i la Generalitat

Quadre 4.1. Indústria d'Automoció, 2005 Comparació de costos entre Alemanya i l'Europa de l'Est*

	Cost laboral EUR/h	Avantatge de costos respecte a Alemanya (Oest) pel diferencial de salaris	Avantatge de costos respecte a Alemanya (Oest) pel diferencial de salaris, logística i subvencions
		%	%
Alemanya (Oest)	28,5	0	0
Alemanya (Est)	16,5	10,5	13
Polònia	5,4	20,3	21,3
Hongria	4,7	20,9	21,9
Rep. Txeca	4,2	21,3	22,3
Eslovàquia	3,3	22,1	23,1

* Suposant que el cost laboral és del 25% del cost de producció
Font: Center for Automotive Research, Michigan

que en la República Txeca treballen en el sector de l'automoció uns 4.000 enginyers. Com exemple de la tradició industrial eslava cal citar que l'empresa txeca Skoda, actualment pertanyent al grup Volkswagen, que va ser fundada l'any 1895.

També cal destacar la ubicació d'Europa de l'Est sembla més propícia per a proveir el mercat potencial rus i la seva proximitat a les matrius alemanyes, on es situen les centrals a Europa de les principals marques, facilita el trasllat de personal. Si bé la manca d'infraestructures, l'escàs desenvolupament del transport marítim i ferroviari i la manca de proveïdors de tots els components necessaris podrien ser un desavantatge, els fons de la UE que rebrà l'Est i les subvencions estatals que s'estan oferint pal·liaran en part aquests desequilibris en el migllarg termini.

Catalunya: una important indústria amenaçada

El sector de l'automoció té un paper preponderant a Catalunya, tant en el vessant de la fabricació de vehicles de motor com a la indústria auxiliar.

Les inversions rebudes per les plantes espanyoles de les marques estrangeres des de finals dels setanta, animades pel seu probable ingrés en la Comunitat Econòmica Europea i els seus baixos costos laborals, van col·locar a Espanya, l'any 2004, com el tercer productor d'automòbils d'Europa i el setè del món. L'evolució de l'any 2005 està fent evident un canvi de tendència, doncs durant els primers onze mesos de 2005 només s'han assemblet 2,6 milions de vehicles en les 16 plantes espanyoles (un 9% menys) i gairebé 2 milions de turismes (un 13% menys). L'atonía de la demanda europea està afectant al sector productor espanyol, doncs Espanya exporta el 81% dels cotxes que assembla, i ho fa cap als mercats europeus. A més, el tipus de turisme produït a Espanya, de gamma mitja-baixa i tecnològicament no molt avançat, no sembla ser del gust dels europeus occidentals (que s'inclinen cada vegada més pels esportius i tot terrenys), i els models fabricats a Espanya han de renovar-se, a l'estar al final del seu cicle productiu. Com a resultat d'aquesta tendència, Espanya ha baixat fins el vuitè lloc en la producció mundial al 2005, veient-se desbancat de la setena posició per la indústria automobilística xinesa.

La història es repeteix amb algunes peculiaritats en el sector automobilístic català. L'única empresa catalana de fabricació de turismes, Seat, pertanyent al grup Volkswagen, està patint un procés de reestructuració després que la seva producció i les seves vendes s'hagin reduït ininterrompudament des de l'any 2000, en part com a conseqüència del seu canvi d'orientació per a convertir-se en una marca

esportiva. La paradoxa està en què, si bé en teoria la fabricació de vehicles d'un major valor afegit hauria de ser positiva per a la indústria, fins el moment el mercat encara no s'ha acostumat a aquest nou enfoc dels productes i de la imatge de Seat, raó per la qual els cotxes esportius no estan donant els resultats esperats.

La fabricació de vehicles industrials, comercials i tot terreny a Espanya va augmentar un 8,2% durant els primers onze mesos de 2005, principalment animada per la demanda dels anomenats 4x4, que van augmentar la seva producció un 77,2% fins a les 76.000 unitats. La planta de Nissan a Barcelona fabrica un 85% dels tot terrenys espanyols. També va ser positiva l'evolució de la fabricació de furgonetes a Espanya, que van augmentar un 13,4% fins a les 142.000 unitats, de les quals un 50% es produeixen a Catalunya. L'única planta assembladora d'autobusos a Espanya es troba a Barcelona, i la seva producció va disminuir en 2005 un 14,8% fins a les 1.200 unitats. Un recent estudi publicat per MSI per a Faconauto xifrava en un 22% la caiguda prevista en la producció de vehicles de motor a Espanya fins al 2008.

Tant a Espanya com a Catalunya l'evolució de la indústria auxiliar de l'automoció va ser positiva en 2004, encara que el creixement va ser inferior al de l'any anterior. La fabricació catalana va augmentar en termes reals un 3-4%, mantenint el nivell d'utilització de la capacitat instal·lada en un 85-90%.

Aquesta conjuntura de la indústria de l'automoció catalana es reflecteix en el seu comerç exterior, doncs el saldo de la balança comercial de turismes a Catalunya (tant nous com d'ocasió) ha anat deteriorant-se en els últims anys. Això és així per dos motius. El primer és que cada vegada s'exporten menys vehicles i s'importen més i, en segon lloc, el valor terme mitjà del vehicle exportat és inferior al de l'importat, encara que les diferències s'estan estrenyent.

En termes geogràfics, la principal destinació de les exportacions catalanes de turismes és el mercat francès, seguit d'Alemanya, Itàlia i Regne Unit. De fet, l'escàs dinamisme de les vendes en els mercats europeus és part del problema de la indústria automobilística nacional. Quant als cotxes importats, el gruix procedeix d'Alemanya, encara que cap ressenyar el protagonisme adquirit pels vehicles produïts a Corea o Japó, i l'avanç de països com Eslovàquia o Hongria.

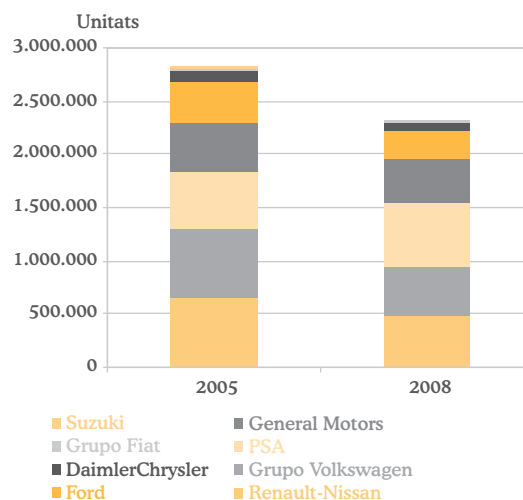
Possibles estratègies dels fabricants catalans

Atès que Catalunya no pot seguir basant el seu avantatge competitiu en el baix cost dels productes, la indústria ha d'evolucionar per a adaptar-se a la nova situació.

Les plantes catalanes han aplicat mesures basades en la reducció dels costos laborals de les empreses i en la flexibilització de les condicions de treball. No obstant això, les notables diferències salarials amb els països emergents i que el cost del personal només constitueix un 15% del preu final del vehicle, limiten l'impacte d'aquestes polítiques. La reducció del cost laboral o l'augment de la flexibilitat del personal per a adaptar-lo a les necessitats de producció s'ha propiciat de diverses formes. Plantes espanyoles i alemanyes han adoptat o proposat mesures com la reducció d'horaris, l'eliminació de torns, sistemes com la borsa d'hores per a ajustar les hores treballades a l'evolució de la demanda, la congelació de l'antiguitat, l'establiment de límits per a les pujades de salaris, les prejubilacions, el tancament de les fàbriques per uns dies o els acomiadaments. En aquest sentit, la negociació

Gràfic 4.7.

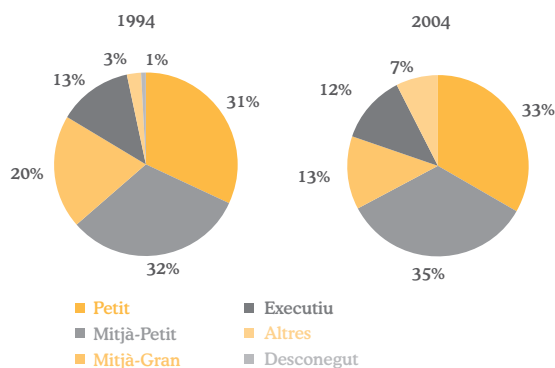
Producció d'automòbils a Espanya

Font: MSI per a Faconauto

Gràfic 4.8.

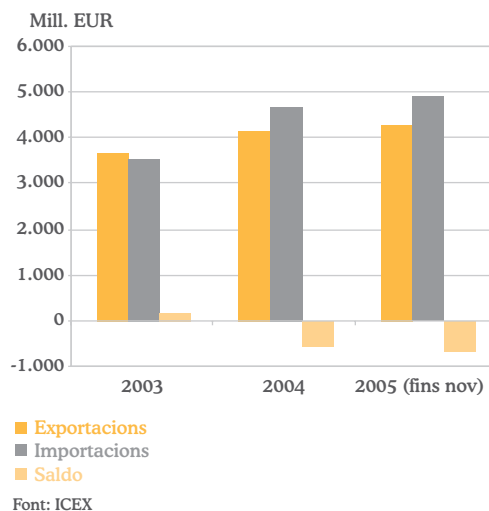
Vehicles de passatgers matriculats a la UE-15 per segments

Font: ACEA

Gràfic 4.9.

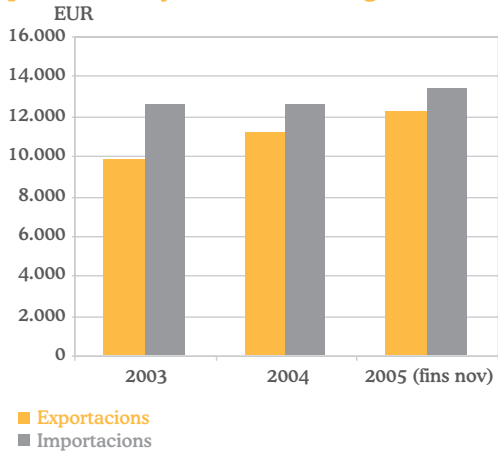
Comerç de turismes de Catalunya amb l'estranger

Font: ICEX

Gràfic 4.10.

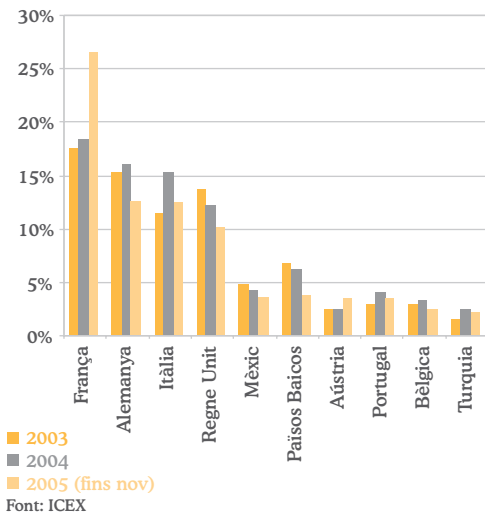
Valor promig dels turismes comercials per Catalunya amb l'estranger

Font: ICEX

Gràfic 4.11.

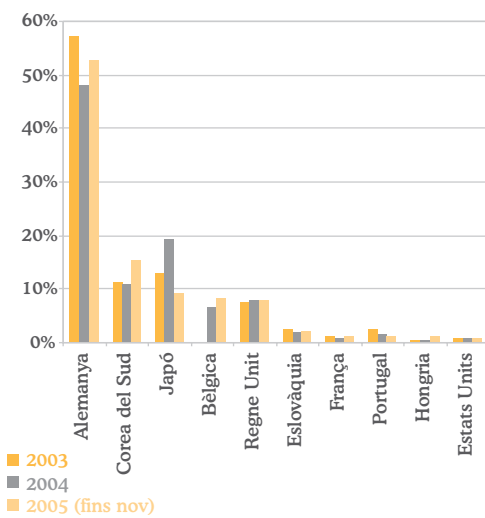
Quotes d'exportacions de turismes de Catalunya

Font: ICEX

Gràfic 4.12.

Quotes d'importacions de turismes de Catalunya

Font: ICEX

col·lectiva en l'àmbit de l'empresa (en comptes de la negociació sectorial vigent a l'actualitat) i la creació d'un contracte laboral temporal de 5 anys atorgarien més flexibilitat al model espanyol.

Els costos de logística, tot i que ja són bastant reduïts a Catalunya per les infraestructures existents, el desenvolupament del transport marítim i la disponibilitat de tots els components necessaris prop de les assembleadores, podrien reduir-se amb majors inversions públiques i privades, especialment en la millora de la xarxa ferroviària. Dintre del Pla d'Automoció 2006-2008 de la Generalitat, les mesures concretes de la qual encara no es coneixen, es considera prioritària la millora de les infraestructures logístiques. Avanços com el nou sistema de distribució de vehicles just in time, recentment implantat a la Seat implicaria una forta reducció del nombre d'unitats mantingudes en estoc i, per tant, del seu cost. El fet que diverses filials d'un mateix grup comparteixin fàbriques, tecnologies i xarxes de distribució o proveïment podria comportar també costos menors.

En aquest sentit, la gran basa de la indústria catalana sembla estar en la R+D+i dels productes i processos de fabricació. De fet, les plantes que s'estan traslladant a tercers països són aquelles que fan les peces i models menys sofisticats. No obstant això, les inversions necessàries són molt elevades i les matrius de les empreses d'automoció solen mantenir els centres tecnològics en el país d'origen. En aquest sentit, podria ser molt beneficiós per al sector el ja esmentat Pla d'Automoció. El projecte, que està centrat en la R+D de vehicles i components, contempla fomentar la interrelació entre els centres tecnològics ja existents.

La incorporació d'un major valor afegit on productes i la qualificació del personal, donant un major protagonisme a la formació professional, són crucials en aquest context. De fet, el diferent grau de desenvolupament tecnològic va obligar a retornar la fabricació de part del model Ibiza a Catalunya des de Bratislava, als dos anys de ser deslocalitzada. L'especialització de producte, inclinant-se pels més complexos tecnològicament i buscant els forats de mercat, podria suposar un avantatge per a les empreses espanyoles, ja que mantenir una gamma més àmplia és més costós.

La posada en pràctica d'aquest conjunt de mesures implicaria una profunda reestructuració del sector de l'automoció a Catalunya cap a una indústria més eficient i avançada tecnològicament, que amb els suports necessaris podria transformar-se de forma ordenada. Així, l'automoció catalana s'adaptaria al nou ordre mundial de la producció de vehicles i permetria a les grans marques rendibilitzar les inversions que ja han realitzat. Donada la importància que el sector de l'automoció té en la regió, una reacció efectiva i a temps dels agents de la indústria tindria un impacte molt positiu en l'economia catalana.

5 El Sector Tèxtil català: present i futur d'una indústria tradicional

Sílvia Holgado Gómez
Edita Pereira Omil

Servei d'Estudis Econòmics BBVA

Introducció

El sector tèxtil ha estat el protagonista en els darrers anys de notícies negatives sobre l'evolució en les vendes, la forta competència de països estrangers i l'eliminació de les quotes que s'havia de produir a partir de l'1 de gener de 2005. Finalment, l'any ha marcat un nou rècord en tancaments, dissolucions i trasllats d'empreses tèxtils, justificats en la majoria dels casos, per la impossibilitat de competir amb els productes nous d'altres països. Productes tèxtils a preus molt per sota del cost dels productes fabricats a Catalunya i que han inundat el mercat progressivament.

Segons l'informe anual de la indústria a Catalunya en 2004, el sector tèxtil i de confecció suposa l'11% del total de l'ocupació industrial al Principat i té una aportació del 6% al PIB català, amb una concentració molt important en algunes comarques (10 comarques concentren el 85% de l'activitat). A més, té un pes rellevant en l'àmbit nacional, amb un volum molt important de negoci nacional, el 46,1% del total de vendes espanyoles, d'acord amb les dades publicades a l'Enquesta anual de productes que elabora l'INE. La importància del sector a Catalunya obliga a fer una anàlisi de la situació i a valorar l'evolució dels darrers anys, mostrant alhora les iniciatives de caràcter públic i privat en vistes a extreure conclusions i establir-ne possibles recomanacions.

A priori, és obvi que la globalització de les activitats productives comporta de forma immediata un augment de la competència entre empreses que sobrepassa l'àmbit local, regional o nacional per esdevenir mundial. La teoria econòmica ens ensenya que en economies obertes, els avantatges comparatius han de determinar l'especialització productiva dels països i un cop deduïts els consums propis, destinar la resta de la producció a l'intercanvi. Els productes tèxtils i de confecció, especialment en els nivells més baixos de la cadena productiva, són més intensius en el factor treball que en el factor capital. Aquesta característica implica necessàriament que l'entrada en el lliure comerç d'economies amb costos del factor treball més baixos, hagin d'assumir la producció d'aquests productes, deixant a les economies amb més intensitat de l'ús del factor capital, la gamma de productes amb més valor afegit.

L'objectiu del present article és mostrar la situació del sector tèxtil, partint del sector en conjunt a nivell europeu i nacional i centrant l'estudi a Catalunya. A continuació es descriuen les polítiques públiques que s'han posat en marxa a fi de facilitar la reconducció del sector i alguna iniciativa privada que acceptant els reptes de la globalització mostra el camí per a la reconversió. Finalment, s'estableixen les conclusions de l'anàlisi.

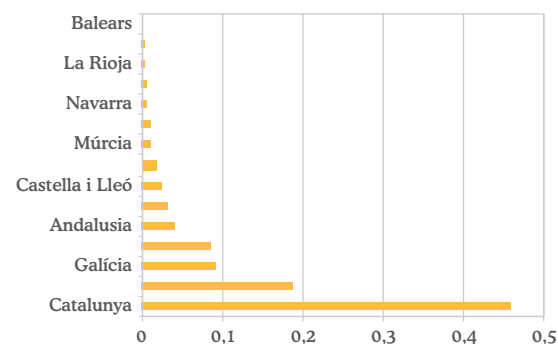
El tèxtil a Europa i Espanya

El sector tèxtil i de la confecció europeu és una part important de la indústria manufacturera europea, amb una facturació de 175.000 milions d'euros. Integrada per aproximadament 177.000 empreses, dona feina a un total de 3,5 milions de persones entre llocs de treball directes (més de 2 milions) i indirectes, resultant en un 4% del total de valor afegit a la UE (dades del 2003, Comissió Europea). Tres quartes parts

Gràfic 5.1.

Xifra de vendes de productes tèxtils i de confecció 2004

(% sobre el total nacional)

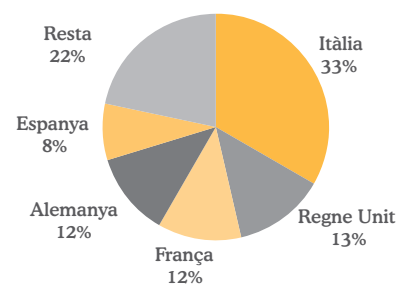

Font: Enquesta Anual de productes

Gràfic 5.2.

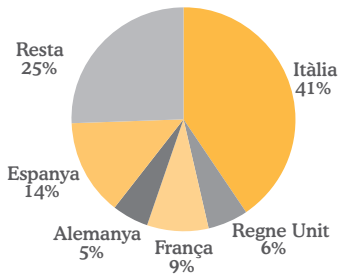
Valor afegit c.f. per països (2002)

(% sobre el total UE)

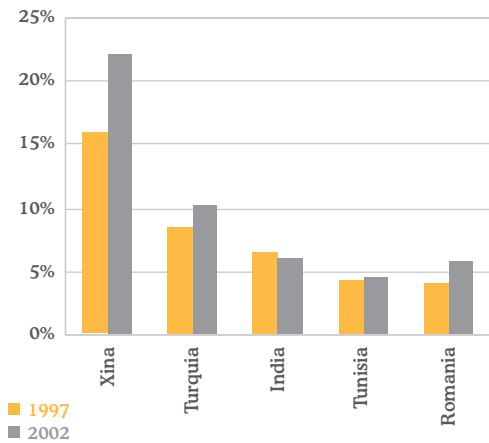
Font: Comissió Europea

Gràfic 5.3.
Empreses (2002)
(% sobre el total UE)

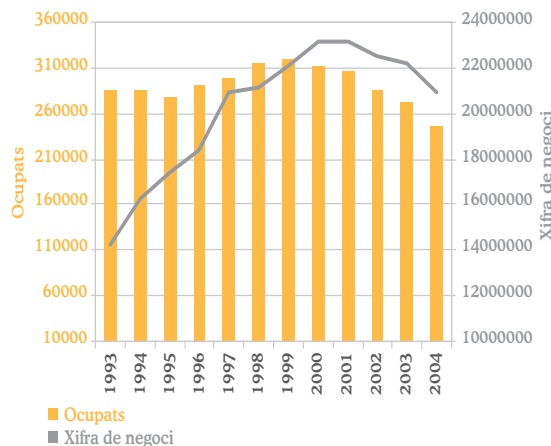
Font: Comissió Europea

Gràfic 5.4.
Importacions de tèxtils per origen a la UE15
(% total de importacions)

Font: Comissió Europea

Gràfic 5.5.
Ocupats en el tèxtil, confecció, cuir i calçat a Espanya

Font: Enquesta Industrial INE

de la producció total es concentren en cinc països: Itàlia, Regne Unit, França, Alemanya i Espanya.

Els anys noranta marquen el moment de canvi en la indústria tèxtil a nivell europeu. Es van fer importants inversions per modernitzar instal·lacions i van tenir lloc reestructuracions empresarials com a resposta a la incipient competència exterior. Van començar també en aquest moment les primeres deslocalitzacions envers zones econòmiques de menors costos, especialment pel que fa a les activitats més intensives en mà d'obra i amb menys valor afegit. D'aquesta manera, aquest període va suposar una reducció en la producció i en l'ocupació al sector amb la pèrdua de 800.000 llocs de treball.

Els darrers 5 anys han acumulat una evolució eminentment negativa per la indústria tèxtil i de la confecció a la Unió Europea amb un retrocés en l'activitat des de l'any 2000 que ha suposat una pèrdua de capacitat del 15% en tèxtil i del 24% en confecció. Per països, Alemanya, França i Regne Unit apareixen com els més afectats. Les relacions comercials durant el període s'han caracteritzat per un estancament de les exportacions front a unes importacions amb un creixement molt pronunciat, especialment en les peces de vestir, que han ampliat el dèficit comercial en un 10% fins els 31.300 milions d'euros, amb un increment de participació de països com la Xina, Turquia, Índia i Bangladesh. Aquest escenari s'ha intensificat des de gener del 2005, amb l'eliminació de les quotes¹ d'importació als productes tèxtils i peces de vestir provinents de tercers països.

La presència de Xina a Europa és creixent

En el cas concret de la Xina, la seva presència en el panorama tèxtil europeu és creixent. Cal diferenciar la producció de productes tèxtils (teixits) de la manufactura de la roba (les peces de vestir). En el primer cas és necessària una forta inversió en capital per la maquinària i la tecnologia, mentre que la segona, en ser una tecnologia intensiva en mà d'obra, té unes mínimes barreres d'entrada i la inversió inicial és més baixa. És en aquest segon grup on la Xina presenta un avantatge comparatiu molt important, per l'abundància del factor treball a baix cost. Tot i així, darrerament, la Xina ha dut a terme un procés important d'inversió que ha millorat substancialment la productivitat en el sector tant de manufactures com de producció de teixits tèxtils.

El posicionament de les importacions tèxtils i de peces de vestir xineses a la UE-25 ha millorat significativament, convertint-se en el primer proveïdor exterior de la UE en tots dos tipus de productes, amb un 22% de participació. Tot i així, no és l'únic que ha augmentat la seva quota ja que, en menor mesura, Turquia, Romania i Bangladesh també han millorat la seva participació.

Espanya, cinquena productora d'Europa

A Espanya, el sector tèxtil i de la confecció ocupa un lloc important dins l'estructura industrial, donant feina directa a 243.000 persones² (un 8,5% del total d'ocupació industrial, segons dades publicades per CITYC) i es pot considerar una major especialització relativa en l'apartat de confecció, que ocupava en 2002 a més de la meitat dels treballadors d'aquesta indústria. Aquest fet té especial rellevància, donat que en un context de liberalització comercial creixent el sector de la confecció és especialment fràgil, ja que, com qualsevol sector amb una tecnologia

¹ Supressió de les quotes limitadores existents en el sector tèxtil i de la confecció en l'àmbit mundial, segons l'Acord Tèxtil i Confecció (ATC) signat dins l'àmbit de l'Organització Mundial de Comerç (OMC) l'any 1995.

² Segons les dades de l'Enquesta Industrial d'Empreses del 2004, publicada per l'INE, el total d'ocupats a la Indústria Tèxtil, confecció, cuir i calçat era de 244.669 persones.

de producció intensiva en treball, està més exposat a la competència de països amb costos laborals inferiors.

L'aportació a la producció industrial espanyola suposa aproximadament 5,5% del total i és la cinquena productora en la UE, darrere d'Alemanya, Itàlia, Regne Unit i França, amb un 10% de la producció. El negoci es concentra a Catalunya i la Comunitat Valenciana pel que fa al tèxtil de capçalera (filats i teixits), mentre que la confecció i el punt es distribueixen per tot el territori espanyol. El teixit empresarial està dominat per petites i mitjanes empreses. En el conjunt estatal la situació ha estat paral·lela a Europa, on l'entrada de productes exteriors ha deteriorat fortament els saldos comercials, amb més incidència en els productes acabats (peces de vestir i roba per la llar). La reducció de la producció l'any 2004 va ser del 3,5% amb un impacte negatiu en l'ocupació de casi el 10%, segons l'enquesta industrial d'empreses per l'any 2004 (més de 26.000 persones).

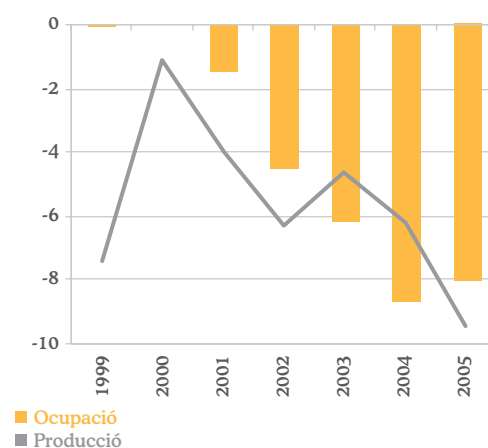
El tèxtil català: enfonsament definitiu?

Al sector tèxtil català predomina la pime i la microempresa, sent testimonial el percentatge d'empreses grans. L'any 2005, un 66,7% de les empreses tenia menys de 10 treballadors i en el cas de la confecció aquest percentatge va suposar quasi el 83%. A més, l'entrellat productiu del sector tèxtil i de la confecció a Catalunya es concentra bàsicament en 10 comarques (85% de l'activitat productiva al Principat): Vallès Industrial, Maresme, Anoia, Bages, com les més importants i amb poblacions com Sabadell, Terrassa, Igualada, Mataró i Manresa entre les més destacades. Aquestes comarques estan sovint especialitzades en una línia de negoci, tal com es desprèn de l'informe de sistemes productius locals, que assenyala l'existència a Catalunya de 9 clústers industrials en el sector del tèxtil-confecció i la pell, dels quals 7 única i exclusivament del tèxtil-confecció. Tal com es desprèn de la taula adjunta, el conjunt de sectors productius locals identificats pel sector tèxtil-confecció i pell agrupen un global de 1.190 establiments industrials que ocupen més de 22.000 treballadors. En promig, el pes sobre el sector en el seu conjunt supera el 38%, integrant el 2,76% de la indústria catalana.

La importància del sector sobre el VAB industrial i la concentració geogràfica en àrees concretes augmenta l'impacte d'una evolució negativa en l'activitat i l'ocupació. En termes generals, l'evolució del negoci ha estat desfavorable en els darrers anys per Catalunya i una mica més negativa que en el conjunt d'Espanya, atesa la concentració de la indústria en el territori català. La producció ha intensificat la seva tendència decreixent des de començaments de la dècada actual, traslladant-se aquest efecte al mercat de treball. Així, l'ajust que s'ha dut a terme en

Gràfic 5.6.

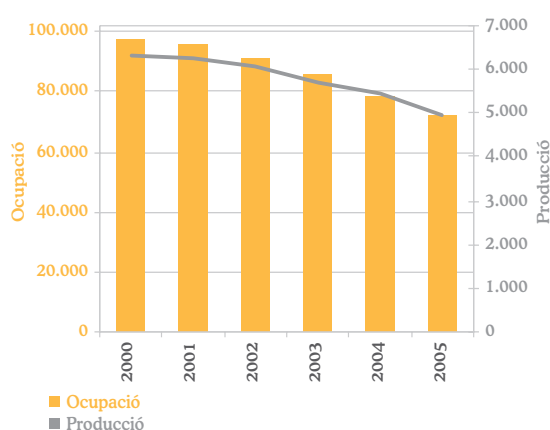
Ocupació i producció en el tèxtil de Catalunya (Taxa anual)

Font: CITYC

Gràfic 5.7.

Ocupació i producció en el tèxtil de Catalunya

Font: CITYC

Quadre 5.1. Els sistemes productius locals del sector tèxtil-confecció i pell*

Sistema productiu local	Localització	Establiments	Treballadors	Export./ producció	IE (3)	% s/ el sector	% s/ a indústria
Confecció	Àmbit metropolità de Barcelona	500	7.894	25%	1,30	51,38	1,11
Filatura i teixidoria del cotó	Catalunya Central (1)	153	2.945	45%	5,47	47,81	0,34
Gènere de punt 1	Anoia	129	2.611	16%	11,64	27,33	0,29
Gènere de punt 2	Maresme	196	2.231	25%	7,25	41,95	0,44
Filatura i teixidors de llana	Vallès Occidental	88	2.616	35%	6,10	80,91	0,20
Pell petita	Osona / Vallès Oriental	28	1.918	65%	3,17	34,74	0,16
Pell grossa	Anoia	46	791	65%	10,00	23,47	0,11
Teixits estrets	Bages	28	820	20%	5,73	20,90	0,06
Filatura del cotó	Garrotxa	22	738	80%	9,99	18,00	0,05
Total SPL (2)		1.190	22.564	42%	6,74	38,50	2,76

Font: Mapa del sistemes productius Locals industrials de Catalunya. Departament d'Indústria i Treball. Generalitat

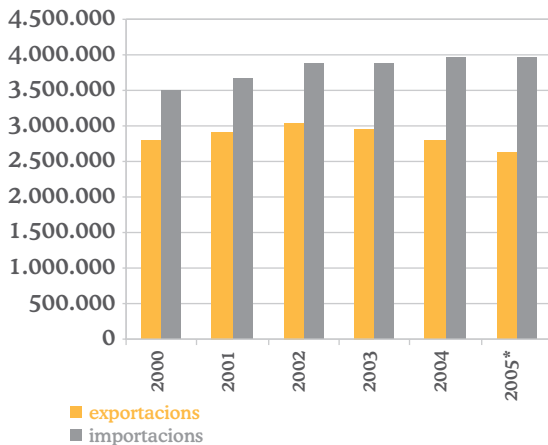
(1) Bages, Berguedà, Osona i Ripollès

(2) totals per establiments, treballadors i pes sobre la indústria. Valors promig en % exportacions, especialització i pes sobre el sector.

(3) Índex de especialització

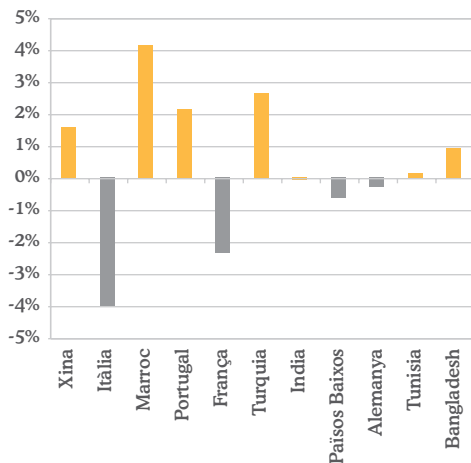
* s'inclou la pell tot i que l'informe està centrat en tèxtil i confecció

Gràfic 5.8.
Evolució exportacions i importacions catalanes. Productes tèxtils i manufactures (milers d'euros)

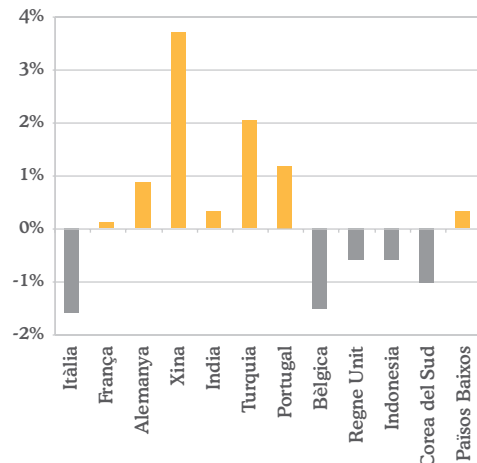
* Les dades del 2005 són fins el novembre
Font: Agència tributària i BBVA

Gràfic 5.9.
Variació de la quota-país en les importacions catalanes de peces de vestir i pell 2004-2000

Font: Agència tributària i BBVA

Gràfic 5.10.
Variació de la quota-país en les importacions catalanes de productes tèxtils 2004-2000

Font: Agència tributària i BBVA

aquesta indústria³ des de l'any 2000 (caiguda del 21%) ha reduït l'ocupació en més de 25.000 persones (-26%).

Les vendes del sector tèxtil-confecció, cuir i calçat es distribueixen entre el consum intern (30%), resta d'Espanya (37%) i l'estranger (33%), havent disminuït un 12% l'any 2004, respecte el 2003, segons les dades de l'IDESCAT a partir de l'enquesta industrial d'empreses. En quan al sector exportador⁴ català, aquest ha acumulat des de l'any 2002 una tendència desfavorable que va suposar una reducció del 5,7% en les exportacions de productes tèxtils en el 2004. Per tipologia de productes, els filats i teixits i les peces de vestir suposen la major part de les vendes a l'exterior del sector, havent tingut les primeres una variació negativa més pronunciada en el darrer any complet (-7,0%). L'atonía exportadora es justifica dins el període d'estancament de l'activitat que ha viscut l'economia europea, principal mercat pels catalans i en un marc de globalització creixent i dinamisme de noves àrees productores en el món, amb un teixit productiu autòcton més relativament especialitzat en activitats molt sotmeses al comerç exterior.

Les importacions han seguit l'evolució contrària, acumulant un creixement promig pel conjunt del període considerat del 12,6%. El dinamisme de les compres, combinat amb l'estancament de les exportacions, ha augmentat el dèficit comercial per l'economia catalana. Per mercats, la composició de les exportacions és similar al cas de les importacions, amb un domini dels països europeus on destaquen països com França, Portugal i Itàlia, que sumen més del 37% del total d'exportacions. En aquest sentit, els principals compradors dels productes tèxtils catalans, França, Itàlia, Portugal, Alemanya i Gran Bretanya, van reduir les compres en un 5,2% al 2004.

Els tèxtils xinesos: guanyant quota en un mercat sense quotes⁵

De forma paral·lela a Europa i Espanya, els darrers anys han suposat l'avanç de nous proveïdors en les compres de Catalunya a l'estranger, en detriment dels tradicionals. Xina, Marroc i Turquia acumulen els increments més grans pel conjunt de productes tèxtils i de confecció considerant el període 2000-2004, desplaçant països europeus com Itàlia i França.

El lideratge dels països origen de les importacions catalanes el comparteixen Itàlia i la Xina, aquest últim sent el país més dinàmic com a proveïdor d'articles de tèxtil i confecció. Així, la Xina ja va assolir una quota mitja propera al 14% i va esdevenir primer destí de les compres de peces de vestir catalanes l'any 2004, desplaçant Itàlia a la segona posició. Considerant les dades disponibles per l'any 2005 fins el mes de novembre, les compres a la Xina han augmentat un 30%, situant al país asiàtic amb una quota en aquest segment del 21%.

Què s'està fent?

Actuacions privades

Reinventar-se o morir

L'arribada de nous competidors al llarg dels darrers anys, havia estat millor sortejada per les empreses que treballaven en un segment d'alta qualitat i que proveïen a empreses importants. A partir del 2001, les

³ Inclouent Indústria Tèxtil, confecció, cuir i calçat

⁴ L'anàlisi del comportament dels intercanvis exteriors pel que fa als productes tèxtils i de confecció presenta a priori algunes especificitats que cal comentar a fi d'interpretar correctament les dades disponibles. El sector tèxtil i de confecció es classifica dins els codis 17 i 18 d'activitats econòmiques, incloent les peces de pell dins les dades. A banda, pel que fa als resultats de l'enquesta industrial que proporcionen l'INE i l'IDESCAT, s'agrupen amb la indústria del calçat. Per últim, si analitzem la informació de duanes per seccions, es considera la secció XI de materials tèxtils i les seves manufactures, excloent en aquest cas tot el que fa referència a la pell.

⁵ S'han analitzat les dades utilitzant el directori d'empreses exportadores que facilita l'Agència Tributària en col·laboració amb les Cambres de Comerç i considerant tant els nivells de CNAE (17 – Productes tèxtils i 18 – Peces de vestir i pell) com els resultats a nivell de secció (11 – Materials tèxtils i les seves manufactures).

empreses competidores provinents del Marroc, Turquia, Europa de l'Est i Àsia, que havien estat treballant més intensament fent acabats de productes bàsics, van iniciar noves línies de producció més exigents, com la llana. Així, l'experiència d'alguna d'aquestes empreses va implicar apostes per diferenciació en el serveis al client a més d'assegurar-ne la total garantia del producte. En aquest sentit, els grans confeccionistes deixen els acabats bàsics pels competidors estrangers, mantenint els productes delicats a les empreses catalanes.

Aconseguir l'excel·lència en la qualitat no és l'única forma de mantenir-se en el mercat, sinó que és necessària una aposta clara per la recerca de noves línies de producció. En la diversificació dels productes roman doncs l'alternativa pel sector, duent a terme les inversions necessàries i la formació del personal, així com potenciant la innovació en els processos productius. En la línia de la diversificació de productes s'engloben les iniciatives liderades pels Centres d'Innovació (per exemple, Cetemmsa⁶ i Leitat⁷), amb una aposta clara per la innovació i per buscar usos alternatius dels productes tèxtils. Les activitats d'aquests centres, de creació privada, estan potenciant el desenvolupament de nous tèxtils tècnics industrials per aplicacions a l'automoció, la medicina, la química, l'agricultura i tèxtils tècnics intel·ligents que actuen com a detectors de temperatura, llum, posició, pressió, suor i ferides i amb mercat en els cossos de seguretat i aplicacions militars.

La unió fa la força

El sector tèxtil a Catalunya es caracteritza per un grau elevat d'atomització, que bàsicament es compon de petites i mitjanes empreses. Aquesta tipologia de teixit empresarial dificulta les inversions destinades a modernitzar la maquinària, recerca i desenvolupament, la formació dels treballadors, la internacionalització de les empreses o la incursió en nous mercats. Així, sembla necessari que les empreses s'agrupin o s'associïn per obtenir economies d'escala, fet que en definitiva sembla absolutament necessari per afrontar els reptes derivats de la globalització.

En aquest sentit, destaca alguna iniciativa de caràcter privat que agrupa els subsectors o el sector en el seu conjunt. A nivell estatal, valgui com exemple la creació del portal TEXTIL@ORG⁸ i a Catalunya els gremis o associacions, així com per exemple el Centre d'Innovació Tèxtil⁹, CETEX que posa a disposició de les empreses tèxtils una plataforma on poden conèixer les últimes innovacions tecnològiques i un equip de tècnics qualificats.

⁶ Cetemmsa: fundació privada amb seu a Mataró participada per associacions empresarials i l'administració pública que es va constituir l'any 1991 per oferir serveis d'assessorament i formació a més del desenvolupament per iniciativa pròpia o per encàrrec de projectes de recerca i desenvolupament de nous productes i processos productius.

⁷ Laboratorio de Ensayos e Investigaciones Textiles del Acondicionamiento Tarrasense. Centre d'innovació tèxtil amb seu a Terrassa que es va constituir l'any 1908 per empresaris del sector en forma d'associació per donar recolzament tecnològic a les indústries. Està especialitzat en teixits per a aplicacions tècniques.

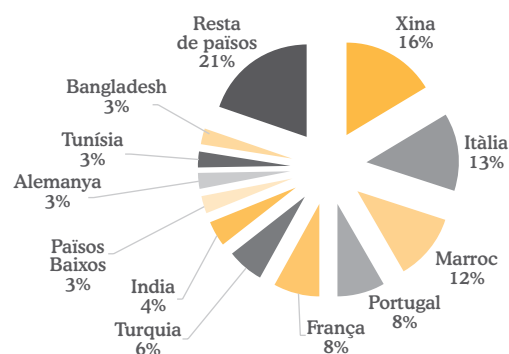
⁸ Textil@org va ser creat a iniciativa de les següents entitats: ATEVAL, Asociación de Empresarios Textiles de la Comunidad Valenciana; AEGP, Agrupación Española del Género de Punto; Agrupación Empresarial Textil Alcoyana; ASEGEMA, Asociación de empresarios del Género de Punto de la Comarca del Maresme; FAGEPI, Fabricantes de Género de Punto de Igualada; CITYC, Centro de Información Textil y de la Confección; CETEMMSA, Centro de Tecnología Empresarial de Mataró y Maresme, sota la coordinació de AITEX, Instituto Tecnológico Textil, amb l'objectiu general de crear un espai telemàtic comú pel Sector Tèxtil espanyol amb enllaç amb els principals centres europeu d'interès.

⁹ CETEX és una iniciativa de la Fundació CETEMMSA, l'Associació d'Empresaris de Gèneres de Punt de Mataró i Comarca, l'Associació Espanyola de Fabricants de Productes per a la Infància, l'Institut Tecnològic Tèxtil AITEX, l'Associació Tèxtil de Galícia, l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica en Teixits de Punt, l'Agrupació Espanyola del Gènere de Punt, l'Agrupació Comarcal de Fabricants de Gènere de Punt d'Igualada i el Gremi d'Indústries de la Confecció de Barcelona.

Gràfic 5.11.

Importacions catalanes de peces de vestir i pell (cnae 18)

Pes per país (%) 2004

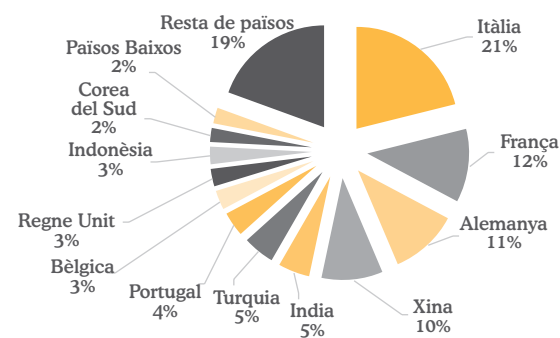

Font: Agència tributària i BBVA

Gràfic 5.12.

Importacions catalanes de productes tèxtils (cnae 17)

Pes per país (%) 2004

Font: Agència tributària i BBVA

Polítiques públiques: Pla del Tèxtil 2005

L'encadenament continuat de problemes al sector tèxtil català ha portat l'executiu a plantejar una sèrie de mesures orientades a la redefinició del sector en el seu conjunt. Aquestes propostes van quedar plasmades al Pla del Tèxtil 2005, una iniciativa de suport al sector del Departament de Treball i Indústria de la Generalitat.

El pla del Tèxtil 2005 s'estructurava en quatre grans àmbits: l'empresa, els recursos humans, el territori i les relacions institucionals. La dotació total assignada era de 10,5 milions d'euros. En l'apartat de l'empresa, hi ha 3 grans línies d'acció (innovació, transferència tecnològica i activitats de reenfocament de la producció), establertes en forma d'ajuts per potenciar la inversió en R+D+i, l'assessorament i col·laboració amb Centres Tecnològics i les ajudes a la reorientació de les activitats productives. Les actuacions a nivell de recursos humans es concentren en la qualificació professional, la informació i l'orientació professional. Territorialment, les mesures tenen l'objectiu de reforçar la competitivitat i la participació en plans estratègics a nivell local, és a dir en comarques concretes.

En definitiva, aquestes mesures recullen no només les habituals recomanacions quant a la R+D i el valor afegit, sinó que assumeixen la necessitat de reeducar el capital humà per adaptar-lo a noves funcions en un entorn més intensiu en capital i amb menys necessitat de mà d'obra en les activitats productives. Aquestes iniciatives estan en línia amb les recomanacions realitzades per l'OCDE i la Comissió Europea.

Conclusions

És innegable que el sector tèxtil i de la confecció a Catalunya travessa moments delicats fruit de la dura competència exterior a la que es veu sotmès. Aquesta competència no és però uniforme, sinó que està especialment centrada en els subsectors més intensius en mà d'obra com la confecció de peces de vestir. Són, doncs, les indústries més vinculades a la producció de tèxtils i disseny les que millor poden sortejar aquests nous reptes i aprofitar al màxim el desenvolupament de la tecnologia per incrementar la competitivitat dels seus productes. El sector privat ha de potenciar la modernització tecnològica, la diversificació productiva i les noves línies de negoci vinculades a nous productes amb més disseny, punt en el qual centres tecnològics i de difusió del coneixement i associacions industrials tenen igualment un paper clau. Ni l'OCDE ni la Comissió Europea proposen com a solució mesures proteccionistes o subvencions al sector. Per tant, les polítiques públiques haurien de posar els mitjans per a facilitar la necessària reconversió de part del sector i recolzar totes aquelles iniciatives empresarials dirigides a afrontar els nous reptes derivats de la globalització i la liberalització comercial.

Bibliografia

- A new world map in textile and clothing. OCDE 2004
- Informe anual de la indústria catalana 2004*. Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya.
- Hernández, J.M., Fontrodona F., Jordi y Pezzi, A. "Mapa dels sistemes productius locals industrials a Catalunya". Secretaria d'Indústria i Energia. Departament de Treball i Indústria. Generalitat de Catalunya
- Marti, M.L. y Puertas, R. (2004) "¿Constituye China una amenaza para la industria tradicional española?". *Economía Industrial*, nº 355-356.
- Moral M.J. y Pazó, C. "El sector del textil y confección en España ante un futuro incierto". *Economía Industrial*, nº 355-356.
- The challenge of 2005 "European textiles and clothing in a quota free environment". Observacions de la Comissió en resposta a les recomanacions del grup d'alt nivell per al tèxtil i la confecció" SEC 1240.

Interessats dirigir-se a:

Servicios Generales Difusión BBVA Gran Vía 1 planta 2 48001 Bilbao T 34 944 876 231 F 34 944 876 417 www.bbva.es

Servei d'Estudis Econòmics:

Director:

José Luis Escrivá

Sotsdirector:

David Taguas

Economistes en Cap:

Europa: Manuel Balmaseda

Nord-Amèrica: Jorge Sicilia

Estats Units: Nathaniel Karp

Mèxic: Adolfo Albo

Llatinoamèrica i Mercats Emergents: Luis Carranza

Argentina: Ernesto Gaba

Xile: Joaquín Vial

Colòmbia: Daniel Castellanos

Perú: David Tuesta

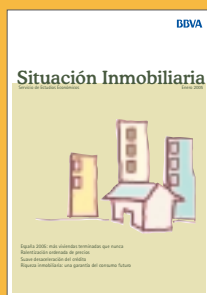
Veneçuela: Giovanni di Placido

Anàlisi Sectorial: Carmen Hernansanz

Escenaris Financers: Mayte Ledo

Fluxes financers: Sonsoles Castillo

altres publicacions

Aquest és un document preparat pel Servei d'Estudis Econòmics del Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A. (BBVA) pel seu propi compte, i es subministra només amb una finalitat informativa. Les opinions, estimacions, prediccions i recomanacions que s'expressen en aquest document es refereixen a la data que apareix en el mateix, pel que poden experimentar canvis com a conseqüència de la fluctuació dels mercats.

Les opinions, estimacions, prediccions i recomanacions contingudes en aquest document es basen en informacions que s'han obtingut de fonts considerades fiables, però cap garantia, expressa o implícita, es concedeix per BBVA sobre la seva exactitud, integritat o correcció.

El present document no constitueix una oferta, invitació o incitació per a la subscripció o compra de valors.